

Naš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 - Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu - Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII./STEVILKA 46

CELOVEC, DNE 16. NOVEMBRA 1961

CENA 2.- SILINGA

Hočemo enakopravnost južne Koroške

Južna Koroška - Zilja, Rož, Gure, Podjuna - je gospodarsko zaostalo ozemlje. Najbolj trpi na tej zaostalosti njeno kmečko prebivalstvo.

Dežela in država morata zato nuditi kmetijstvu Južne Koroške taisto podporo, kot sta je že deležni obrt in industrija tega ozemlja in kakršno že uživajo severni predeli dežele.

Volilci Južne Koroške bodo zahtevali enakopravnost 19. novembra tako, da bomo dali naš glas za

SKUPNOST JUŽNOKOROŠKIH KMETOV!

Um die Gleichberechtigung Südkärntens!

Südkärnten - das Gailtal, das Rosental, das Gebiet zwischen der Drau und dem Wörthersee, das Jauntal - ist ein wirtschaftlich unterentwickeltes Gebiet. An dieser Unterentwicklung leidet am meisten die bäuerliche Bevölkerung dieses Landesteiles.

Das Land und der Staat haben daher dem Bauerntum Südkärntens dieselbe Hilfe zu gewähren, wie sie das Gewerbe und die Industrie dieses Gebietes schon genießen und welcher die nördlichen Teile des Landes bereits teilhaftig sind.

Die Wähler Südkärntens werden sich für ihre Gleichberechtigung am 19. November mit dem Stimmzettel für

die GEMEINSCHAFT DER SÜDKÄRNTNER BAUERN einsetzen.

Kandidati južnokoroških kmetov

za občni zbor Kmetijske zbornice za Koroško:

KUMER Mirko, pd. Črčej, kmet na Blatu pri Pliberku.

Dr. Zwitter Mirt, podpredsednik Zveze slovenskih zadrug v Celovcu.

Malle Boštjan, pd. Činkovc, kmet na Rutah nad št. Janžem v Rožu.

Trunk Lojze, pd. Ovnič, kmet v Žužalčah, obč. Bekštanj.

Gregorič Lojze, pd. Homer, kmet v Mali vesi pri Globasnici.

Kramer Lovro, pd. Janšej, kmet v Holbičah pri Škofičah.

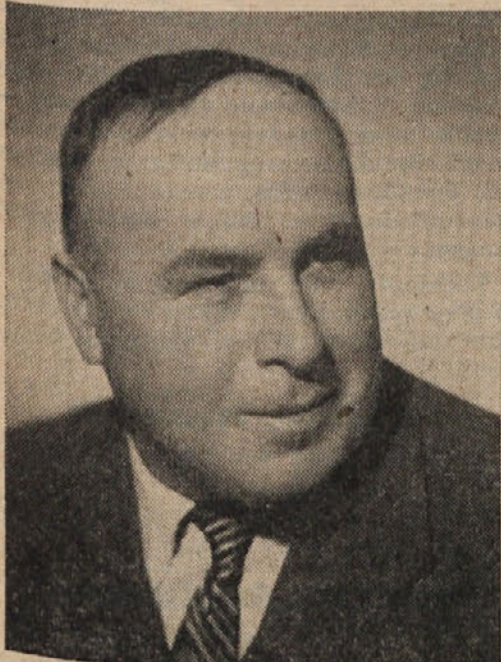
Galob Anton, pd. Pavlin, kmet v Zagoričah, obč. Bekštanj.

Kristof Gregor, pd. Frin, kmet v Dvoru, Bistrica nad Pliberkom.

Razgovori z možmi našega zaupanja

V nedeljo si boste kmetje izvolili svoje stanovsko in interesno zastopstvo za naslednjih pet let. Volili boste zastopnike za občinske kmečke odbore, za okrajne kmečke zbornice in za deželno kmetijsko zbornico. Stanovsko zastopstvo postaja vedno važnejše in potrebnejše, kajti le kmečki stan, ki bo trdno sklenjen in nastopal kot skupnost, se bo mogel obdržati in uveljaviti v današnjem gospodarskem življenju, ki je tudi kmeta potegnilo iz nekdanje osamelosti ter ga vključilo v nagli tok dogajanja. Zato je tem bolj važno, da bodo izvoljeni v kmečka zastopstva možje, ki poznajo resnične potrebe južnokoroškega kmeta in so z južnokoroško zemljo sami najtesneje povezani, kajti le oni bodo hoteli in znali zastopati interese tega dela dežele. Obiskali smo nekatere naše vodilne kandidate, da vam jih predstavimo ter da iz njihovih lastnih besed spoznate, kako mislijo in kako bodo delali.

G. Valentin Waldhauser, pd. Podnar južnokoroških kmetov" za okraj Celovec. Je pristen iz Slovenjega Plajberka je nosilec liste „Skupnosti planinski kmet, saj leži njegova kmetija v višini

Mirko Kumer, pd. Črčej

Valentin Waldhauser, pd. Podnar

Lojze Trunk, pd. Ovnič

Kmetovalci južne Koroške!

V nedeljo, dne 19. t. m. bomo vsi

tako dali glas za
„Skupnost južnokoroških kmetov“

VAŽNO!

Šli bomo na volišče že v dopoldanskih urah, ker bodo volišča odprta le v dopoldanskih urah!

Vzeli bomo s seboj osebno izkaznico in pooblastilo, če bomo volili za juridično osebo!

K uradnima glasovnicama, in sicer 1 za okrajno kmečko zbornico (Bezirksbauernkammer) in 1 za deželno kmetijsko zbornico (Vollversammlung der Landwirtschaftskammer), pri katerih smo naredili križec pri številki 4, kot kaže slika zgoraj, bomo dali v kuverto še glasovnico

za občinski kmečki odbor (Ortsbauernausschuß) z napisom

Skupnost južnokoroških kmetov

(Gemeinschaft der Südkärntner Bauern)

Volili bomo torej tako, da bomo v kuverto dali skupno 3 glasovnice!

nad 1000 metrov na idilični ravnici pod mogočno romantičnimi skalami Vrtače. Na lepem kraju živi, a tudi na samem. In samota navaja človeka k premišljevanju. Zato govori malo, s premislekom zrelega moža. Kar pa reče, drži kot bi pribil. Pogovor je seveda takoj nanesel na kmetijstvo.

»O nas gorskih kmetih se mnogo govori, mnogo beremo o tem, da bi nam bilo treba pomagati; toda do nas gorskih kmetov na Južnem Koroškem, še ni nič prišlo. Položaj je res težak. Pridelovanje žita je postalo pri nas nerentabilno, pa tudi

druge panoge poljedelstva so zašle v težave, predvsem zaradi pomanjkanja delovne sile, ki jo je težko dobiti in je tudi spriču preniških cen agrarnih proizvodov predraga. Po drugi strani so pa zaradi strmih bregov večini gorskih kmetov postavljene ozke meje za mehanizacijo. Kjer so družine še številne, še gre kakor, drugod pa je zelo hudo. Odpomoč gorskim kmetom vidim predvsem v pospeševanju živinoreje, za katero so naši kraji zelo pripravljeni. In prav v tem pogledu smo bili doslej zelo zapostavljeni v primeri s severnokoroškimi predeli, ki so deležni raznih ugodnosti. Tam so med drugim, skoroda odpravili tbc. Predvsem se bo treba zavzeti za to, da naši kmetje dobe poduk in po-

(Dalje na 2. strani)

Dopolnilno opozorilo

■ V tistih občinah, kjer ni liste »Skupnosti južnokoroških kmetov«, pa volite vsaj za okrajno kmečko zbornico (Bezirksbauernkammer) ter za deželno kmetijsko zbornico (Vollversammlung der Landwirtschaftskammer) našo listo, tako da napravite križec na desni strani pri listi številki 4 »Skupnost južnokoroških kmetov« na obeh uradnih glasovnicah.

■ V okrajih, kjer pa ni naše liste (n. pr. Šmohor itd.) pa dajte s križcem pri številki 4 na uradni glasovnici vaš glas za deželno listo »Skupnost južnokoroških kmetov«.

Skupnost južnokoroških kmetov

Volilne liste za okraje

VELIKOVEC:

KUMER Mirko, pd. Črčej kmet na Blatu pri Pliberku.
Domej Ignac, pd. Zgonc, kmet v Rinkolah, obč. Blato.
Picej Adolf, pd. Mohor, kmet v Zg. Žamanjah, obč. Škocijan v Podjuni.
Golavčnik Jože, pd. Golavčnik, kmet v Zagorjah, obč. Žitara ves.
Kordež Stefan, pd. Kukman, kmet v Mali vesi pri Globasnici.
Bučovnik Rokej, pd. Mali, kmet v Lepeni pri Železni Kapli.
Kuchling Janez, pd. Havzer, kmet v Štriholčah, ob. Važenberk.
Uranc Jože, pd. Kavh, kmet v Encelni vesi, obč. Galicija.

CELOVEC:

WALDHAUSER Valentin, pd. Podnar, kmet v Podnu, obč. Slov. Plajberk.
Krušic Anton, pd. Rupej, kmet v Velinji vesi, obč. Bilčovs.
Korenjak Janez, pd. Jančič, kmet v Treblenjah, obč. Šmarjeta v Rožu.
Kramer Lovro, pd. Janšej, kmet v Holbičah pri Škofičah.
Olip Janko, pd. Kališnik, kmet na Šajdi v Selah.
Goričnik Valentin, pd. Knežnik, kmet v Glinjah.
Safran Janez, pd. Pomoč, kmet v Bilčovsu.
Sabotnik Tomaž, pd. Kurnik, kmet na Plešerki pri Hodišah.

BELJAK:

TRUNK LOJZE, pd. Ovnič, kmet v Žužalčah, obč. Bekštanj.
Kristof Florijan, pd. Harej, kmet v Dragožičah, obč. St. Jakob v Rožu.
Miklavčič Jože, pd. Ščedemnik, kmet v St. Janžu, obč. Ledenice.
Dragašnik Jurij, kmet v Vinarah pri Lipi.
Schnabl Jože, pd. Štuc, kmet v Draščah, obč. Straja ves.
Lesjak Ludovik, pd. Postranjak, kmet na Bregu pri Rožku.
Ropač Jože, pd. Hanzl, kmet v Ločah, obč. Loga ves.
Triessnig Šimej, pd. Virt, kmet v Ločah nad Baškim jezerom.

Razgovori z možmi našega zaupanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

moč glede živinoreje, pa tudi podpore za nakup plemenske živine. Le z dobro živino bo moč doseči dobre cene in tako utrditi naše kmetije, da ne bo treba več lesa zraven sekati, da se spravlja življenje naprej. Mislim, da moramo vsi kmetje skupaj držati in se med seboj mirno sporazumevati. Saj smo eden na drugega navezani, ker nas tarejo enake skrbi in vežejo enaki interesi.

Mladi Lojze Trunk, pd. Ovnič v Žužalčah, nosilec okrajne liste „Skupnosti južnokoroških kmetov“ za okraj Beljak, je pa to, kar se s polno pravico imenuje moderen živinorejec. Njegov oče je v letih med obema vojnama bil eden izmed najbolj vnetih prosvetarjev pri „Dobraču“ na Brnci, ki je bila takrat po vsej Koroški znana po predstavah „Miklove Zale“. Lojze je po očetu in materi podedoval ljubezen do svojega roda. Je pa tudi kmet z dušo in telesom. „Skrbi za zemljo in potem bo zemlja tudi zate skrbel!“ je njegovo geslo. Malo, če pravzaprav gorsko kmetijo je preobrazil v vzoren živinorejski obrat. Če stopiš v njegov hlev, je v njem vse mehanizirano, od molzne naprave pa do „kidanja gnoja“, živini „sivorjavemu plemenskemu govedu“ pa je videti, da se dobro počuti v tem hlevu.

Pa ni gol slučaj, da imajo prav pri Ovniču vse „amerikansko“, kajti imajo res strica v Ameriki, znanega č. g. Jurija Trunka, ki pasejo duše v deželi „večne pomladi“, v Kaliforniji. Zato so kljub prekoračenemu 96. letu starosti še zelo živahni in se nečakom v domačem kraju večkrat oglašajo s kakim pismom. Sicer pa je tradicija izseljevanja v Ameriko v Zgornjem Rožu in Zilji močno razširjena. Blizu č. g. Trunka je tudi „Zlosarjev zdravnik iz Dobja“ dr. Erlach.

Sodobna živinoreja v praksi

»Ko sem prevzel posestvo, — je dejal Lojze Trunk — sem spoznal, da s svojo malo kmetijo na višini 600 metrov ob mešanem kmetovanju ne bom prišel daleč. Zato sem se dotil živinoreje. Res je, da so bile začetne investicije velike, toda bolje je, da se sedaj, ko sva še z gospodinjo mlada, z vsemi silami vpreževa v delo, da bo nama in otrokom kasneje bolje. Lahko rečem, da sem zadovoljen in, hvala Bogu, tudi srečo sem imel doslej pri živini. Moderniziral sem hlev in nakupil plemensko živino, ki ustreza našim razmeram. Sedaj se že kažejo prvi uspehi. Mleko donša stalen dohodek. Povprečje, ki sem ga dosegel, govori samo zase: 4600 litrov mleka letno na kravo, imam pa v hlevu več krav, ki mi donšajo nad 5000 litrov na leto. Z merjenjem maščobe pri mlekarni je včasih križ, pa po drugi strani mora vsak živinorejec vedeti, da je krava živo bitje in ne stroj. Kakor jo hraniš in držiš, tako ti bo ona to vračala. Na 8 hektarjih polja travnikov prerediti z dopolnilnimi dodatki umetnih krmil 16 glav živine, to je dve glavi na hektar, kar je že blizu takozvanemu optimalnemu dosežku, tako glede mlečnosti, kot tudi glede teže. Travnike

dobro gnojimo, za silos pa pridelujemo krmilno koruzo. Žito pa kupujemo, ker je za nas tako ceneje.«

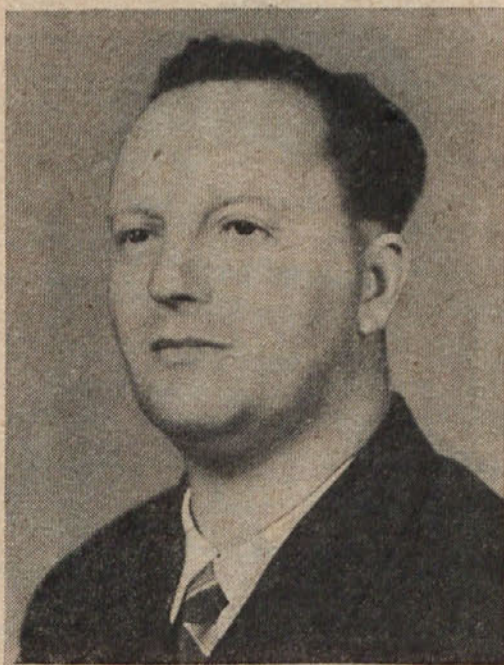
Kako pa je vaše razmerje do Kmetijske zbornice in ali ste bili deležni kake pomoči.

»Res sem dobil delni kredit za živinorejo pa še to po velikih težavah. Drugače pa moram reči, da sem večkrat za razne reči prosil, toda dobil nisem nič. Kolikor vem, se podobno godi tudi drugim posameznim kmetom. Vendar mislim, da kmetje ne smejo zbornice samo kritizirati, kajti kmet bi se moral glede kmetijstva v današnjem času več zanimati, več čitati in z združenimi močmi bi tudi več dosegli. Iz tega, da se eden drugega po strani gledamo, zbornice na eni in južnokoroški kmetje na drugi strani, nima nobeden nič: mi kmetje ne tiste pomoči, ki jo potrebujemo, zbornica pa ne izvršuje svoje naloge. Škoda pa imamo vsi, ker slabo kmetijstvo pada končno v breme celotnemu gospodarstvu, deželni in državni skupnosti.

Več zadržnega duha

Popolna mehanizacija kmetijstva pri nas zaradi strmin ni možna in za male kmete je nakup strojev pogostokrat predrag. Zato bi si morali potrebne stroje nabavljati na zadružni podlagi. Za to bi pa bilo treba okrepiti zadružnega duha. Mislim, da nam to ne bi bilo pretežko, saj imamo lep zgled v soseskiški tradiciji naših prednikov. Na njeno mesto bi naj danes stopila zadružna zavest, kajti sicer utegnejo medsebojni prepiri stanje kmalo le še poslabšati.

Pa še nekaj bi rad omenil. Naši kraji so živinorejski ne le po govedu in prašičih, ki bi je bilo treba poplemeniti in njihovo število povečati, ampak tudi po divjačini, ki pa je je preveč. Jelene srečavaš sre-

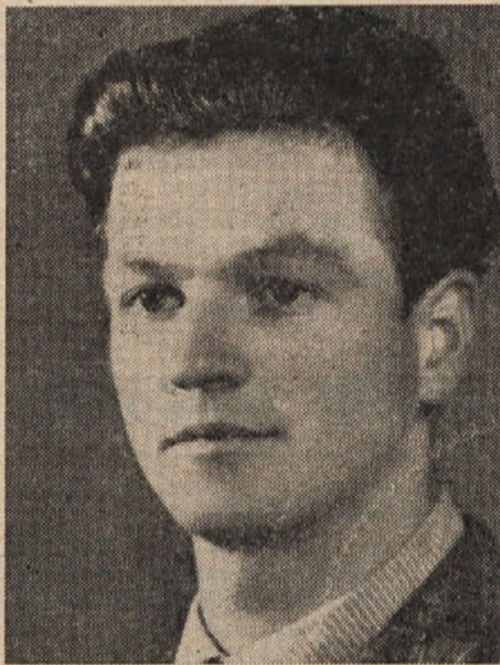
Dr. Mirt Zwitter

di obdelanih in naseljenih področij, kjer nam popasejo travnike in grebejo krompir iz njiv. Divje svinje pa nam rujejo travnike, da je grdo pogledati. Tako se včasih sprašujemo, ali naj sploh še kaj nasadimo? Treba bo povečati odstrel in omejiti število divjačine na mero, ko bo vsaj znosna za kmeta.

Drugi kandidat na okrajni listi za celovski okraj je mladi gospodar Tonej Krušic, pd. mladi Rupej v Velinji vesi pri Bilčovsu, tam kjer se v rahlih gričih sklanjajo Gure k Dravi. Velinja ves je kot mnogo lepih prijaznih vasic v naših krajih. Hiše so strnjene in tako tudi na zunaj pričajo o duhu soseske, ki je za naša naselja najbolj značilno. Rupijeva hiša je znana daleč naokrog po Gurah in med „Dravci“, saj je bil oče sedanjega gospodarja dolga leta župan v Bilčovsu, mati pa marljiva kulturna delavka, ki zna tudi spretno pero sukati in dobro besedo zastaviti. Pa tudi drugače rada pomaga, kjer more. Mladi gospodar se je odločno lotil modernizacije kmetije.

„Kmetje smo preveč ponižni“

je dejal mladi Rupej — »in zato gospoda dela z nami, kakor hoče. Pri nas se bavimo z mešanim kmetijstvom. Hrušče (krompir) pri nas še kar dobro uspevajo, deloma pri nas tudi z žitom še pridemo na račun. Je pa treba zelo dobro preračunati, da dobiš vsaj deloma plačano težko delo. Glavno vprašanje pri nas je izboljšanje živinoreje in mehanizacija, kajti delavec ni moč dobiti. Prav zato bi pa morala Kmetijska zbornica in druge ustanove kmetu iti bolj na roko ne le z denarnimi podporami in ceneni krediti, ampak tudi z dobrim nasvetom. Vprav nabava mehanizacije je nevarna reč, ker stroški za nabavo so veliki. Mnogo naših kmetov postane žrtev brezvestnih agentov (»Vertreter«), ki letajo od kmetije do kmetije in hvalijo svojo robo bolj kot so včasih cigani hvalili svoje šepaste konje. Pravzaprav samo ljudi motijo pri delu. Tu je previdnost na mestu in pri tem bi nam morale kmetijske ustanove najprej pomagati. Kaj nam koristijo učena predavanja inženirjev, ki s palico kažejo to in ono, na velikih tabelah. Saj jim radi verjamemo, da so učeni, toda kar mi potrebujemo, je preprost in jase, predvsem pa praktično uporaben nasvet, ne pa učene teorije. Zato mislim,

Tonej Krušic, pd. Rupej

da bi se morali gospodje strokovnjaki pri kmetijskih ustanovah bolj živo zanimati za resnično stanje našega kmetijstva ter misliti na to, kako bi se dalo to najbolje povzdigniti, ne pa da gledajo, da odslužijo svoje uradne ure. Zato mislim, da bi bilo predvsem treba, da bi bili pri teh ustanovah nastavljeni domači ljudje, ki bi imeli razumevanje za naše potrebe. Tako pa že po obrazu, ki ga naredi pri zbornici tak gospod, ko mu poveš, iz katerega kraja si doma, da mu nisi ravno dobrodošel in potem pač naredi to, čemur se pravi „uradna dolžnost“. Za kmeta pa ni nič ven.«

Dolžnosti mandatarjev

Na šentjanski Rutah kmetuje Boštjan Malle, pd. Činkovec, tretji kandidat na naši deželni listi. Po končani gimnaziji v Celovcu se je vrnil na dom in prevzel grunt, ki ga je uredil v vzorno kmetijo.

»Eden izmed vzrokov, da na Južnem Koroškem kmetijstvo ni takšno, kot bi moralo biti, je tudi nevednost naših ljudi in v tem oziru bi morali mnogo bolj izkoristiti možnosti, ki jih nudi Kmetijska zbornica. Treba bo seveda svoje pravice uveljavljati. Dobra beseda ponavadi dobro mesto najde, kadar pa ne, je treba še enkrat reči in

Boštjan Malle, pd. Činkovec

še bolj odločno. Podpore so že potrebne in je prav, da jih dobe tudi naši ljudje, še bolj pa je potreben dober nasvet, ki jim bo pripomogel, da bodo od svojega dela več koristili imeli. Treba bi se bilo v večji meri posluževati gospodarske posvetovalne službe (»Wirtschaftsberatung«) kmetijskih zbornic. Naši ljudje jo morajo zahtevati, strokovnjaki kmetijskih zbornic bi pa morali pogosteje prihajati tudi v naše kraje in preučevati posebne razmere in potrebe pri nas. Naše ozemlje je tudi razselitveno ozemlje (»Entsiedlungsgebiet«). Kmečko prebivalstvo zaradi neugodnih pogojev te kraje zapušča in sili v mesta. To je treba ustaviti, kajti sicer utegne nastati pušča, ki potem zopet pade v bremena skupnosti in jo bo le z velikimi žrtvami spet spremeniti v gospodarsko donosno predele. Glede naloga naših zastopnikov v kmetijskih ustanovah pa mislim, da bi morali v bodoče še bolj opozarjati kmete na razne uredbe in ukrepe, ki jih izdajajo oblasti, obenem pa našim ljudem tudi primerno svetovati.«

Kaj hočejo?

Za nedeljske volitve v kmetijsko zbornico nastopajo štiri liste, ki so se predstavile volilcem s svojimi programi. V teh beremo med drugim:

Kärntner Bauernbund

»Der größere Betrieb kann dem kleinen mit Zugkraft und Maschinen, der kleine dem größeren mit Handarbeit bei Arbeits-spitzen helfen. Der Kleinbetrieb kann zum sichersten Abnehmer von Jungkühen und Jungschweinen, die lohnender im größeren Betrieb aufgezogen sind, werden. Der Kleinbetrieb kann vom großen Futtergetreide, Magermilch usw. übernehmen und ihn von dem »notwendigen Übel der Veredlungswirtschaft« teilweise entlasten.«

Gospodje veleposestniki, časi graščinske gospodine in tlačanske rabote so minili! Mali in srednji kmetje si znano pomagati sami, pa si pomagajte sami še vi, ki itak samo nase mislite! Zato vam glasu ne damo!

„Arbeitsbauernbund“

je pomožna organizacija socialistične stranke. Njen vodilni funkcionar, deželni finančni referent Sima je v deželnem zboru dejal o deželnem proračunu za leto 1962:

»Das vom Kärntner Landtag am 18. Juli 1956 einstimmig gebilligte Kärntner Nachholprogramm mit seinen Grundgedanken — Sicherung der Heimat durch Hebung des Lebensstandards über eine wirksame Existenz- und Besitzfestigung — ist für unser Handeln weiterhin bestimmend. Die Zielsetzung bleibt: a) Ausbau des Fremdenverkehrs (zweite Saison), b) Dauerarbeitsplätze durch Betriebsgründungen.«

Kot dozda je torej tudi znanprej: na kmeta se ne spomni! Le davke bi naj plačevali. Zato tudi »Arbeitsbauernbunda« ne bomo volili!

Freiheitliche Bauernschaft

»Deutsche Erde, wir halten treu deine Hut.«

Jo le naj, a brez nas, ker mi smo zvesti avstrijski, naši zemlji!

Skupnost južnokoroških kmetov

»Pravice in interese kmetov Južne Koroške naj zastopajo domačini, južnokoroški kmetje sami!«

Zato njim naš glas!

O Čilu — deželi naravnih lepot in grozot

(Koroškim bralcem popisuje popotne vtise g. Vinko Zaletel)

Največje Moharjevo delo v župniji je velika zidana enonadstropna župnijska šola. V Čilu so namreč skoro vse hiše lesene, v Curacautinu prav vse, tudi cerkev in župnišče. Pravijo, da zaradi potresov. Cerkev in župnišče sta prej že dvakrat pogorela, verjetno je bil ogenj podtaknjen od nasprotnikov vere. Zato je g. Mohar zgradil zidano šolo, kar pa seveda veliko stane, zlasti s čilenskimi delavci. Zgradil je tudi župnišče v Selva Oscura (Temni gozd), to župnijo tudi on oskrbuje. V župniji ima sedaj pet podružnic in 4 župnijske šole. V Čilu je namreč pravilno in demokratično urejeno, da ima župnija svoje ljudske šole, toda učitelje in katehete plačuje država. Dasi je država Čile znana bolj kot prostozidarska, Argentina pa kot »katoliška«, vendar v Argentini država ne podpira katoliških šol.

Kaplan g. Pogačar je dober glasbenik. Zlasti je veliko dobrega napravil s »svetopisemskimi krožki« (biblični centri). Skupina se zbere pri kakih družini, tam berejo in razlagajo sveto pismo, obravnavajo aktualne probleme in skrbijo tudi za družabnost in veselje. Toliko je že teh skupin, da hočejo napraviti svoj dom. Prav tisto nedeljo, ko sem bil tam, so priredili ob skupni večerji folklorne ples, t. j. stare narodne plesne in narodne pesmi. Zelo me je zanimalo in vesel sem bil, da sem jih mogel videti. Seveda tega ne morem opisati, slike pa boste lahko videli in glasbo slišali pri predavanjih.

Kaplan g. Okorn je tudi goreč, pa živi ves v aparatih. Kaj takega še tukaj nimamo nikjer, kar ima on: magnetofon, projekcijske aparate za slike in film in vse ali na elektriko ali na baterije; dalje fotoaparate, mikroskop in še toliko drugih stvari. Ima tudi precej vredno zbirko indijskih reči. Vse to je pomoč pri dušnem pastirstvu. Sedaj prihaja v indijanske vasi, kjer prej še nikoli ni bilo duhovnika, in tamošnjim preprostim domačinom kaže filme in jim predvaja glasbo: to je zanje izredno doživetje. Tako jih dramatično iz brezbriznosti in nevednosti.

Gotovo vas zanima, kakor je mene: Kako pa je mogoče, da imajo v Čilu skoraj vsi duhovniki lepe nove avtomobile in polno aparatov, saj to ogromno stane in za služka ni veliko? Vse to jim preskrbi »Caritas«; plačajo le osnovno ceno brez carine in prevoznih stroškov. V Argentini ni tega in zato so tam duhovniki brez teh modernih pripomočkov.

Skoro bi tema dvema še tretjega kaplana prištel, le da maševati ne more: učiteljica farne šole. Tako požrtvovalne tukaj ne dobiš, in taka je blagoslov za faro. Ves prosti čas ob nedeljah in delavnikih posveti fari. Opravlja tudi najnižja dela, kjer je potrebno. Pa vedno vesela, zadovoljna. In še toliko brihtna, da vidi vse potrebe in zna prav urediti.

Duhovniki pa niso mnogo doma, ker morajo iti na podružnice. V nedeljo sta šla od doma gg. Mohar in Okorn, z g. Pogačarjem pa sva imela doma 4 maše. Ko bi jih videli, kako gredo na pot, kot kakšni cowboji. Širokokrajni klobuk in velik plašč brez rokavov, ki ga kot mašni plašč poveznejo čez glavo. Brani jih pred vetrom, snegom, dežjem in mrazom. Tudi je najbolj pripraven za jahanje na konju, ker morejo v oddaljene podružnice le s konjem. V Čilu, kjer dežuje 9 mesecev, moški nimajo dežnikov, ampak so vsi v teh pregrinjalah. Najlaže si predstavljate takole: vzamete koc (Decke), sredi preluknjate in poveznite čez glavo. Ta ogrinjala revnih ljudi so taka, da bi si ga še prijeli ne upal, mi bi rekli: umazane cunjice ali raztargani žaklji. Si pač ne morejo kupiti kaj novega.

Da, revščine je veliko. Življenjskega pomena za Curacautin je lesna tovarna, kjer je zaposlenih 400 delavcev. G. Mohar me je peljal pogledat tovarno, razkazal nama jo je delovodja, Nemeč po rodu, dober katoličan. Skoro vse tovarne v Čilu imajo inozemci, tako tudi to. Izdelujejo furnir in vseh vrst lesne plošče (Sperrplatten, Spanplatten) za izdelavo pohištva in hiš. Tam tudi napravijo popolno hišo, ki jo je treba potem le skupaj sestaviti. Vse delajo iz araukanske smreke; je debela do dveh metrov in doseže starost tisoč let in ima zelo lepo barvo. Gledal sem, kako stroji lupijo in režejo debela, kot bi jabolko lupil, in potem furnir navijajo, kot da bi bil papir. V oddaljenih krajih je pa hudo, zlasti kjer je gorato. Zasluzka ni, kmečkih pridelkov radi velikih razdalj ni mogoče prdati, ljudje niso ne preveč pridni ne izobraženi. Večina ljudi je premalo hranjena. Drugi dan, ko sem bil tam, je celo sneg naletaval, pa je nekaj otrok prišlo bosih v šolo. Pomoč jim posreduje g. Mohar, ogromno živil jim je že razdelil. Živila-dar ameriške Caritas pripelje iz Temucila in potem deli po vaseh. Peljal sem se z njim, dokler je pač avto zmogel, tam je že čakal kmet iz tri ure oddaljene vasi. Naložil je vreče na svoj voziček, ki ima dve veliki kolesi in sta vanj vprežena dva vola. Edino s takim vozom je mogoče priti preko globokega blata in kotanj v vas. Najrevnejši so seveda domačini Indijanci-Araukanci, ker so na najnižji kulturni stopnji. Neka Indijanka prodaja v župnišče tudi kure, žalibog za moje zobe prestare. Tako smo vsak dan mogli jesti argentinsko narodno jed »cazuela«, to je juha, v katero je zakuhani riž in nekaj kosov govejega mesa, ob takihle slovesnih prilikah pa kurjega. Neki kmet pa je v župnišče prinesel prodajat mladega leva, »puma« pravijo čilskim levom. Ujel ga je, ko sta se dva leviča igrala pri gozdu, drugega je mati levinja rešila. Ker ga g. Mohar ni hotel kupiti, ga je na vse kriplje meni ponujal.

Ta ima pamet, da bi ga jaz vso dolgo pot s seboj nosil in redil, za hvaležnost bi me pa še ogrizel! Saj doma bi ga rad imel, v šolo bi ga nosil in z njim otroke krotil, ko ima ostre kremplje in zob!

Okolica Curacautina je zelo lepa. Njive, travniki, gozdovi, zadaj gore, na pašnikih veliko živine, vedno vse zeleno. Kot bi bil na Gorenjskem ali Koroškem. Tudi podnebje je podobno našemu in prav zato se Slovenci tukaj dobro počutijo. Le veliko več dežja je. Kar pa je tam nekaj posebnega in česar mi nimamo, to so ognjeniki ali vulkani. Trije ognjeniki so blizu Curacautina: Tolhuaca, visok 2.700 m, Lonquimay, visok 2800 m in še aktivni najlepši Llaima (izg. Džaima), visok nad 3.000 m. Vsi so zasneženi. G. Mohar je pripovedoval, kako je Llaima 1. 1956 bruhal. Od enajste ure zvečer do drugega dne opoldne se je dvigal nad ognjenikom 600 m visok ognjen steber. Z daljnogledom je opazoval, kako so po zraku frčali razbeljeni kamni in kako se je sneg na pobočju hitro topil. Ko je bil nekoč rajni g. škof Rožman na obisku v Curacautinu, pa je bruhal toliko pepela po vsej okolici, da so morali hoditi škof in drugi z dežnikom. Tedaj je bil res prava »pepelnica«. (Dalje)

Preveč in še premalo

O tem priča naslednja resnična zgodba o vojaku, ki je naredil samomor z nožem.

Vojak, ki se je zabodel, je bil z vsem srcem komunističnega prepričanja. Bil je nemoren aktivist.

Ker je sedaj ležal tam na slami v smrt-nem boju, se je zasmilil nekemu vernemu vojaku. Ta je vedel, da je kapitan, ki je z njimi, duhovnik. Hitro je stekel k njemu. Prav tako hitro je bil kapitan-duhovnik pri umirajočem. Dal mu je odvezo, pogojno, če se namreč kesa.

Pa je vtem vojak odprl oči. Zavedel se je ta hip. Obrnil se je do vojakov: »Nisem tega napravil iz strahopetnosti pred službo. Veste, da sem se boril za komunizem. V njem sem videl pravo. Pa sem se pre-

MARIBORSKA OPERA PRIDE V CELOVEC

Mariborsko operno gledališče bo v okviru uradne kulturne izmenjave med deželama Koroško in Slovenijo gostovalo v celovškem mestnem gledališču z dvema predstavama.

V soboto, dne 25. novembra, ob 20. uri:

„RUSALKA“

opera, ki jo je zložil češki skladatelj Antonín Dvořák. Z njo so Mariborčani pred kratkim z velikim uspehom nastopili v Gradcu.

V nedeljo, dne 26. novembra, ob 13.30 uri:

„DESETI BRAT“

opera, ki jo je zložil slovenski skladatelj Mirko Polič. — Pred to predstavo bo nastopil še združeni pevski zbor SPZ.

Austrijci močnejši kot Amerikanci

Ameriški predsednik Kennedy je ugotovil, da so Avstrijci in Švicarji telesno močnejši kot Amerikanci. V osebnem članku v vodilni reviji »Sports Illustrated« je označil za naravnost alarmantno dognanje dr. H. Krausa in dr. Sonje Weber z newyorškega Presbyterian Hospitala. Ta dva zdravnika sta 15 let pregledovala 4264 ameriških in 2870 avstrijskih, italijanskih in švicarskih otrok, ki so bili vsi podvrženi enakim preizkušnjam. Te preizkušnje so obstajale iz šestih vaj za moč mišic in njihov prožnost. Vkljub visoki življenjski ravni v Ameriki,

vkljub odličnemu ameriškemu vodstvu, številnim športnim igriščem in intenzivnosti ameriškega šolskega športa 57,9 odst. ameriških otrok te preizkušnje ni prestalo. Od evropskih otrok le 8,7 odstotkov ni bilo kos zahtevam te preizkušnje.

Posebno porazen je bil izid čistega preizkušanja sil za Ameriko. 35,7 odst. ameriških otrok je odpovedalo, dočim nalogam ni zadostil le 1,1 odst. otrok iz Evrope. Med avstrijskimi in švicarskimi otroki je bilo pa komaj 0,5 odst. takih, ki niso uspeli prestat preizkušnje moči.

V tej zvezi se je tudi prvotna cesarjeva zamisel o ustanovitvi enega samega gubernija za vse avstrijsko Primorje izkazala za neizvedljivo, tako da jo je bil že poleti l. 1814 opustil tudi cesar sam. V osrednji organizacijski komisiji se je zato izoblikovalo mnenje, naj bi se v morebitni novi tržaški guberniji združile le obalne pokrajine ob severnem Jadranu, a glede Dalmacije je splošno prevladalo mnenje, da bi jo bilo zaradi prevelike oddaljenosti in preslabih zvez skoro nemogoče podrediti Trstu. Velike preglavice jim je pa delalo, kaj storiti s Hrvaškimi Primorjem ter njegovim zaledjem (civilno Hrvaško). Glede tega so razni odločujoči uradi in najvodilnejši strokovnjaki izražali razna mnenja, vendar je velika večina predlagala, naj se ne vrne Ogrski (Hrvaški), temveč vključi v nameravani primorski (tržaški) gubernij.

Ko je bilo vse vprašanje že do dna pretreseno od vseh mogočnih činiteljev, je bilo o njem 17. IX. 1814 končno posvetovanje v Državnem svetu. Ta se je po kratkem razpravljanju pridružil mnenju organizacijske komisije. Toda cesar se še niti sedaj ni hotel odločiti, temveč je hotel slišati še mnenje svojega najozgeja zaupnika Baldaccija. Ta ga je oddal dne 7. X. in se v njem skoro v vsem strinjal s stališčem organizacijske komisije in grofa Saurau, predlagal za novo upravno tvorbo, obsegajočo vse primorske pokrajine od beneške meje do Reke (a brez reškega zaledja med Savo in Kolpo) ime »Istra« in je že kar pripravil tudi načrt za najvišjo odločbo. Cesar je dne 9. X. 1814 ta Baldaccijev osnutek potrdil, le ime »Istra« je sam spremenil v »Primorska«. Tako je prišlo do odločbe, ki je tvorila potem temelj upravne razdelitve tega ozemlja za celo stoletje. Prvi redni tržaški guverner, baron Rosini, pa je bil imenovan šele poleti l. 1816.

(Dalje prihodnjic)

FRAN ERJAVEC:

336

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Zatem je omenjal sodno upravo, a zlasti obširno se je zadržal pri težkih finančnih in davčnih vprašanjih, ki so sedaj na Kranjskem, Goriškem in v beljaškem okrožju čisto drugače urejena nego v ostali Notranji Avstriji ter jih je zato nemogoče enotno upravljati. Finančna uprava ima sedaj natančen pregled o finančnem poslovanju teh pokrajin, ki izkazujejo do 2,4 milij. gl. prebitka; če bi se pa združile z Gradcem, bi nastala le velika zmeda. Izrečno je naglašal, da sedanje uredbe v Iliriji že v mnogočem ustrezajo cesarjevim namenom, dočim bi se z njih dodelitvijo Gradcu smotna ureditev njih uprave samo zavrla in otežila. Glede na to naj se s predvideno združitvijo vsekakor še počaka, da se najprej trdno zasidrajo bistroumni Saurauovi načrti.

Ta Wurmserjeva spomenica je imela izreden uspeh. Cesar jo je poslal predsedniku organizacijske komisije grofu Lažanskemu z naročilom, da izda komisija dogovorno z dvorno komoro in dvorno pisarno svoje mnenje. Komisija se v svoji seji dne 9. I. 1815 sicer ni soglasila z Wurmserjevimi pomisleki, vendar jih je večina dvorne komore odobrila, se izrekla proti nameravani združitvi in predlagala, naj se vse to ozemlje pridruži rajši tržaškemu guberniju ali pa se zanj ustanovi posebna deželna vlada v Ljubljani. Enako se je v istem času odločno izrekel proti nameravani združitvi z Gradcem tudi Saurau sam, češ da je uprava v teh pokrajinah že sedaj mnogo boljša nego v Notranji Avstriji. Ni bil za ustanovitev posebnega gubernija za Kranjsko in beljaško kresijo, ker bi bil premajhen (štel bi le 474.000 duš), temveč je predlagal združitve vsega tega

bivšega ilirskega ozemlja v tržaški gubernij, ki bi štel na ta način 865.000 duš.

Na osnovi vseh takih izjav je potem osrednja organizacijska komisija dne 9. I. 1815 podala svoje mnenje, v katerem je poudarjala, da tvorita obe koroški kresiji gospodarsko enoto in ju ni mogoče pustiti ločeni, zaradi česar naj se torej pridelni le beljaško okrožje Notranji Avstriji ali pa odcepi od Gradca še celovška kresija in tako cela Koroška s Kranjsko pridelni morebitnemu novemu guberniju.

Mnenje organizacijske komisije je prišlo potem še pred Državni svet, ki je pa v istem času živahno razpravljal tudi o usodi hrvaškega dela bivše Ilirije. Ravno to je pa potem močno vplivalo tudi na upravno razdelitev sploh vse bivše Ilirije in tudi bistveno spremenilo prvotne cesarjeve namere. V Državnem svetu je svetnik Schwitzen že kar sestavil načrt cesarjeve odločbe v tem smislu, da bi ostala še nadalje skoro vsa bivša Ilirija združena pod skupnim gubernijem s sedežem v Ljubljani pod imenom »Ilirski gubernij« in po njegovi ustanovitvi naj bi prenehalo tudi delovanje organizacijske komisije glede Ilirije. (Tudi iz Kopitarjevih pisem Zoisu vemo, da se je že celo l. 1810 govorilo na Dunaju o tem, da ostane v primeru vrnitve Ilirije Avstriji ta še nadalje združena in da bi mogel biti imenovan za njenega generalnega guvernerja nadvojvoda Janez.) Schwitzen je utemeljeval svoj predlog s tem, da ima Ilirija svoj jezik in da je nastala za časa francoske vlade v njej že tudi čisto drugačna miselnost nego v ostali Notranji Avstriji, zaradi česar bi bilo tudi jako težko napraviti iz Ilircev naenkrat zopet Avstrijce ali iz Notranjih Avstrijcev Ilirce. Tako je začel prvotni načrt o pridelitvi kranjsko-beljaškega ozemlja stopati že v ozadje in se začel povezovati z vprašanjem upravne razdelitve sploh vsega južnozpadnega dela Avstrije.

ST. VID V PODJUNI

(Iz farne kronike)

Zopet se oglašamo, da povemo, kako pri nas živimo.

Dne 13. avgusta smo imeli farno romanje v Krko. Pobožni farani smo napolnili kar 3 avtobuse Sienčnikovega prevozniškega podjetja v Dobrli vasi. Med potjo smo si ogledali več cerkva in jezer.

V soboto, dne 2. septembra, pa nas je isti podjetnik prek Jezerskega sedla popeljal k romarski cerkvi Marije Pomagaj na Brozjah. Nato smo si ogledali spotoma še nekaj lepote Slovenije ter obiskali dne 3. septembra Sveto goro pri Gorici. Odtod nas je pot povedla k Jadranskemu morju, v ponedeljek pa smo se v jutranjih urah zopet vrnili domov. Č. g. župniku smo hvaležni, da skoraj vsako leto organizira kakšno lepo romanje.

Nastopil je zopet čas ženitovanj. Dne 13. avgusta se je v Mohličah poročil Štefan Podgornik, mladi Božič iz Št. Vida, ki si je izbral za življenjsko družico mlado Holarjevo iz Podkrajja. Vesela svatba je bila pri Holiču v Št. Vidu.

Dne 3. septembra pa sta si pred poročnim oltarjem v Železni Kapli obljubila zvestobo, do groba mladi Križnik v Mokrijah in Kežarjeva v Lepeni.

Dne 22. oktobra je bila v Škocijanu poroka Florijana Sienčnika, mladega Hojnika in Jožefe Rošar, Kovačeve v Kamenski gori. Veselo svatbo so pa obhajali pri Seničniku na Selu. Dne 23. oktobra pa sta v Rikarji vasi sklenila življenjsko zvezo Pepelj Jernej, Pristovnikov iz Zgornjih Vinar in Ana Stršnik, mlada Mohoričeva v Rikarji vasi. Ženitno slavlje je bilo na nevestinem domu v ožjem družinskem krogu. Vsem novoporočenim parom želimo obilo sreče na novi življenjski poti.

Oglaš se pa tudi smrt. V soboto, dne 7. oktobra smo ob obilni udeležbi ljudstva položili k večnemu pokoju na farnem pokopališču rajno Katarino Pirovc, Logarjevo mater v Mlinčah. Istega dne je bil pri Sv. Danielu pogreb šele 23-letnega Miheja Marolta, Prunčevega iz Pudaba, ki je postal žrtev prometne nesreče. Rajnima želimo večni pokoj, žalujočim sorodnikom pa izražamo naše iskreno sožalje.

Življenje pa teče naprej in slej ko prej smo podjetni posebno kar zadeva gradbeno delavnost. Poleti so v Rikarji vasi na novo prekrili cerkev. To delo je bilo dokončano do žeganja po Veliki Gospojnici. Lepo je sedaj pogledati našo cerkev, a še lepša bo, ko na njej ne bo več dolga.

Letos poleti so sredi vasi, med cerkvijo in Ravcem dogradili nov gasilski dom, v katerem je tudi skupna naprava za globoko hlajenje (Tiefkühlanlage), ki nič ne zaostaja za ono v Št. Primožu.

Naš pridni pismonoša Maks Škant si je postavil ljubko hiško v Št. Vidu.

Pa še nekaj: V zadnjem času se je pri nas večkrat pojavil rešilni voz ter odpeljal ponesrečence prometnih nezgod. Tako na žalost tudi v tem pogledu ne zaostajamo več za drugimi kraji.

BILČOVŠ — VELINJA VES

(Smrti, poroke in sejem)

Jesen se je naglo približala in delo na polju smo že dokončali. Malo težko smo se navadili na deževno vreme, ker smo bili tako vajeni toplega sonca. Velika božja dobrota je za kmečkega človeka, če nam je vreme naklonjeno, posebno zdaj v jeseni, ko še toliko nalepše dela. Če se nas zdravje drži, pa lahko zagrabimo za delo. Letina je bila dobra, tudi sadja je bilo veliko. Toče hvala Bogu ni bilo in smo vse pridelke srečno spravili pod streho.

Zdaj vam hočemo povedati še malo domačih novic. Oglasila se je smrt, in je izpolnila božje naročilo! Umrli je vdovec Štefan Essel, ki smo ga pokopali v torek, 7. novembra. Pevci so mu na domu in pri odprtem grobu zapeli v slovo. Bil je priden delavec in je že dobival rento. Dne 3. novembra pa smo položili k zadnjemu počitku Jakoba Boštjančiča, pd. Bašteja. Ravno pred letom mu je umrla žena. Težka bolezen je vrgla še na videz močno ženo na posteljo, odpeljali so jo v bolnico, a po nekaj tednih se je vrnila mrtva na dom. Večkrat je Jok tožil, kako hud je bil za njega ta udarec. Čez leto dni pa je moral tudi on zapustiti to solzno dolino. Bil je star 62 let. Dolga leta je bil cerkveni pevec, zato so se tudi od njega pevci poslovili z žalostinkami. Na pogreb so prišli tudi njegov bratranec č. g. Boštjančič. Številni pogrebci so rajnega spremili na njegovi zadnji poti. Naj obema pokoj-

Pri nas na Koroškem

nikoma sveti večna luč, svojcem pa izrekamo naše sožalje.

Poraja se pa pri nas tudi novo življenje, snujejo se nove družine. V Velinji vasi se je poročil Prunov Gidi s Terezijo Halleger v Kovinčah. Poroka je bila pri Sv. Luciji, vesela svatba pa pri Košarju, kjer so se zbrali svatje in gostje od vseh vetrov. Človek bi rekel, kakor beremo v psalmu: Kako lepo in prijetno je, če pridejo bratje in sestre skupaj. Bilo je res lepo, tudi petja ni manjkalo. Košarjevi so goste prav dobro postregli, tako da so se vsi zadovoljni in veseli vračali na svoje domove. Novoporočenca želimo mnogo sreče v zakonu, da bi v miru in ljubezni živela, delala in se veselila, težke ure pa, katere tudi pridejo, preživela s pravo vdanostjo v božjo voljo.

Stanovala pa bosta še na Gori in želimo, da bi se kmalu preselila v Velinjo ves, kjer so Prunova mama tako potrebni pomočnice, saj sta zdaj z atejem ostala čisto sama.

V nedeljo pa je bil sejem v Velinji vasi, presneto je deževalo, pa kaj zato, danes že dežnika ne rabiš, smukneš v avto, pa te zapelje pred durí, in spet si na suhem. Tako je kljub temu prišlo mnogo gostov. Ob takih priložnostih še marsikdo reče, kako bo čez leto dni! Da bi nas le z atomskimi bombami ne strašili preveč, potem se bomo pa že še malo povselili.

V Bilčovsu je bilo tudi več porok, pa smo s pisanjem zaostali, ker je bilo toliko dela. Zdaj bo pa bolj čas, pa boste sproti zvedeli, kaj se pri nas godi.

RADISE

(Radišani ženimo se radi)

Predzadnjo nedeljo v oktobru so bili oklicani kar trije mladi pari, ki so se odločili za vstop v sveti zakon. Veselo presnetil, obenem razžalostil nas je prvi oklic. Naš vrli organist Šimej Wrulich ml., pd. Culegnarjev, si je izbral za življenjsko družico Katico Stannne iz Grabalje vasi. Razveselili smo se, da se je naš Šimej odločil za ustanovitev lastne družine, žalostni pa zaradi tega, ker zapušča našo faro, ki tako izgublja dobrega organista. S svojim igranjem je še povečeval slovesnost in prisrčnost službe božje. Nič čudnega, bil je namreč učenec velikega učitelja, slovenskega skladatelja, kanonika dr. Kimovca.

Poroka je bila v nedeljo, dne 29. oktobra v radiški farni cerkvi. Poročne obrede je opravil nevestin župnik č. g. Koglek iz Škocijana. Po naši stari navadi sta novoporočenca začela zakonsko življenje s poročno sv. mašo in pri obhajilu so z njima tudi sorodniki in številni svatje pristopili k mizi Gospodovi. V svoji pridigi je č. g. Koglek navezal na besede na prefacijo praznika Kristusa Kralja, ki smo ga pa ta dan obhajali, ter dejal, da bodi družina »kraljestvo resnice in življenja, kraljestvo svetosti in milosti, kraljestvo pravičnosti, ljubezni in miru«. Med sv. mašo je uvrsteno prepeval naš cerkveni zbor pod vodstvom ženinevega očeta Šimeja Wrulicha star., našega znanega pevovodje, ki se z enako ljubeznijo posveča cerkveni in posvetni slovenski pesmi. To je bilo prvič, ko naš organist Šimej ni mogel sam spremlja-

ti sv. maše na orglah, ker je kot ženin stal pred oltarjem. Pa smo kljub temu imeli lepo glasbo, ker prišel je č. g. Joža Mihelič iz Forsta, da s svojo umetnostjo poveča slovesnost tega dogodka. S svojim globokim in polnim basom pa je zapel solo več poročnih pesmi.

Vesela svatba je bila pri Mežnarju, kjer jo je ob dobro obloženih mizah nadaljeval venček naših lepih slovenskih pesmi. Domačemu zboru so se pridružili še pevci iz Škocijana, ki so prišli z nevestinimi svati. — Naš Šimej se je po poroki preselil v Grabaljo ves, kjer njegova žena Kati vodi veliki novozgrajeni Podornov penzion za tujce.

Vrlemu Šimeju se prisrčno zahvaljujemo za njegovo sodelovanje v cerkvi in pri pevskem zboru, pa tudi kot solistu, in kot dobremu igralcu na odru. Kmetje pa ga bodo ohranili v dobrem spominu tudi kot pridnega zidarja. Prepričani smo, da bo svoje obilne talente nudil tudi svoji novi domovinski fari. Želimo njemu in njegovi izvoljenki obilo sreče in da bi ju slovenska pesem spremljala naprej skozi življenje.

Minulo nedeljo pa je odšla iz naše fare še Lindi Taler. V šmarješki farni cerkvi je obljubila zvestobo do groba ženi Hanzi ju Mihorju, pd. mlademu Vutiju v Trebljenju. Lindi je bila tudi skozi več let, odkar je odrastla šoli, pridna cerkvena pevka in jo bomo težko pogrešali. Kljub temu pa nas veseli, da je prišla v verno dobro in spoštovano narodno zavedno hišo. Ob slovesu od domače hiše v nedeljo so se zbrali polnoštevilno cerkveni pevci ter ji zapeli vrsto pesmi v zahvalo in slovo. V imenu faranov in pevcev ji je spregovoril v slovo g. Janko Tolmajer. Poudaril je, da prinaša v zakon poleg vzorno preživete mladosti tudi zvesto srce in pridne roke. Za gospodinjo se je izsolala v šoli č. šolskih sester v Št. Rupertu, pozneje pa je svoje znanje izpopolnjevala še v raznih tečajih. Želimo ji vso

Globasnica bo glasovala za domače može

Po vseh treh dolinah so bili v minulih dneh dobro obiskani volilni sestanki »Skupnosti južnokoroških kmetov«. Kljub slabemu vremenu so prišli gospodarji, da slišijo poročila referentov iz centrale ter kandidatov v deželno in okrajno kmetijsko zbornico in občinske kmečke odbore.

Med najboljšie obiskanimi je bil sestanek v Globasnici, pomembnem središču našega kulturnega življenja v Podjuni. Ves dan je sicer pomalem deževalo, kljub temu pa je bila razsežna dvorana pri Greinerju polna. Ob starejših gospodarjih in gospodinjah, ki jim že na obrazu bereš vrisane težke čase, so bili tudi mladi možje, ki prevzemajo iz rok očetov posestva.

Sestanek je začel naš vrli prosvetar, mladi posestnik Lojze Gregorič, ki je dejal, da se nismo zbrali le za to, da slišimo referente iz Celovca, ampak tudi zato, da se med seboj pogovorimo, kot svobodni ljudje, ki po lastnem presodku odločajo

srečo, upamo pa, da se bodo kmalu oglašili šmarječani in nam v našem listu poročali kaj o veseli svatbi.

Kot tretji par naše fare pa sta se poročila v Beljaku Andrej Mikl, pd. Toplaher v Zgornjih Rutah z nevesto Adolfo Kattin iz Goric v skočidolski fari. Izrekamo ji dobrodošlico in upamo, da se bo našim krajem in šegam privadila. Bilo srečno!

SMARJETA V ROZU

Ob zaključku lista smo že tudi dobili poročilo iz šmarjete o veseli oseti pri Buteju:

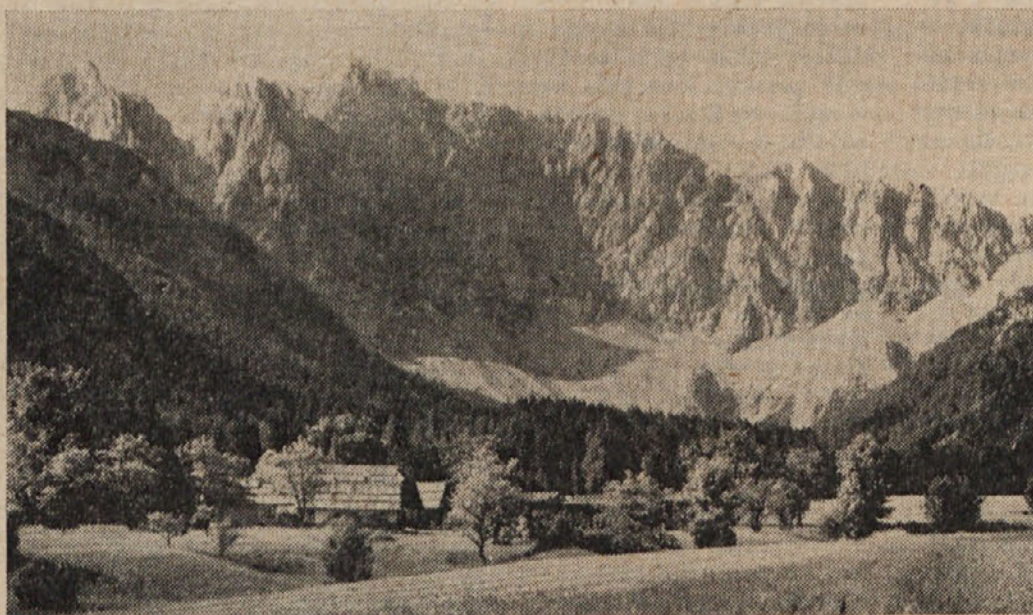
Stara narodna pesem poje o kraljeviču in kraljici, ki sta se ljubila, toda nista mogla priti skupaj, ker ju je ločila deroča reka. — Ob levem in desnem bregu Drave v spodnjem Rožu je bilo dvoje src in pelo otožne solosepe. V nedeljo 5. novembra pa je božja Previdnost združila ta dva slavčka v harmoničen duet. Razumljivo, da so se veseli radiški farani le težko ločili od svoje dolgoletne vedno nasmejane pevke. Po precejšnji zamudi pa je težko pričakovana nevesta le dospela s svojimi gosti, da se poti dvojih življenj zlije ta v eno življenjsko pot. Radiški gospod župnik je izvršil poročne obrede in je v prisrčnem nagovoru tolmačil tesno povezanost med sveto daritvijo in zakonskim življenjem. Poročno mašo je daroval ženinov brat č. g. Maks, kaplan v Velcenegu pri Celovcu. Med sv. daritvijo je izbrano donelo petje domačega cerkvenega zbora.

Veselo svatovanje je bilo pri Kramarju v šmarjeti. Gospodinja je okusno in bogato poskrbela za telesni blagor, pevci in veseli domači godci iz Št. Vida v Podjuni pa za dobro razpoloženje.

Gotovo bo mlada Lindi prinesla s sončnih radiš veliko sonca v Butejevo družino, v veselje Hanzi ju, mami in atejju. Zato se bo na Butejevem domu še prepevalo. Prepričani smo, da bo na Butejevem domu tudi pod mlado gospodinjo vladala tista gostoljubnost, ki smo je bili doslej navajeni, tista gostoljubnost, ki je lastna vsakemu slovenskemu domu.

Wundrovi na Radišah so ob tej odločitvi veliko izgubili, vendar pa naj jih tolaži zavest, da jim je Lindi še v naprej srčno hvaležna, in da želi še v naprej tesno povezanosti do svojih ljubih doma.

Mlademu paru želimo ves blagoslov nebes in mu kličemo: Na mnoga leta v mirnih časih in na srečnem domu!

Pri Podnarju pod Vrtačo

o tem, kar bo za interese in potrebe našega kmeta najbolj prav.

Nato je predal besedo dr. Valentinu Inzku, predsedniku Narodnega sveta koroških Slovencev, ki je v kratkih besedah orisal naš sedanji narodnostni položaj ter prizadevanja za izvedbo člena 7 državne pogodbe. Dr. Inzko je dejal: Naš položaj nikdar ni bil lahek, marsikaj je še neurejenega, preveč je še ostankov nestrpnosti iz preteklosti, toda te težave nam ne smejo zastreti pogleda na celoto in v tej celoti je tudi marsikaj razveseljivega, marsikaj, kar nas prepričuje, da gre pot našega naroda navzgor. V borbi se utrjujejo značaji, iz borbe rastejo možati značaji, možje vztrajne volje. In če pogledamo na bujen razcvit našega kulturnega življenja po vaseh, na pevske koncerte, za katere so celo največje celovške dvorane postale premajhne, na rast naše zavedne mladine, nas ne sme biti strah za obstoj našega naroda. Kar raste v borbi, je zato toliko bolj trdno. Prav iz naroda, ki trdno stoji, prihaja tudi v nas vse moč, da bomo mogli tudi mi kot njegovi udje in predstavniki stati, je zaključil dr. Inzko. Poslušalci so njegove besede sprejeli z navdušenim odobravanjem.

Nato je vstal tajnik Kmečke gospodarske zveze dr. Vinko Zwitter ter obrazložil nastanek skupne liste za kmetijsko volitve, ki ima naslov »Skupnost južnokoroških kmetov«. Razčlenil je programe in delo vseh strank, ki se borijo za glasove ter najprej z veseljem odgovoril, da je Globasnica edina občina v okraju, kjer socialistični »Arbeitsbauernbund« niti toliko pristašev nima, da bi mogel postaviti vsaj lastno listo. Globasnica je s tem že dala odgovor tistim, ki hočejo loviti kaline med kmeti v rdeče mreže, ki hočejo kmečke glasove za to, da bi potem z njimi še bolj pritiskali kmeta.

(Dalje na 5. strani)

Pri nas na Koroškem

Globasnica bo glasovala za domače može

(Nadaljevanje s 4. strani)

Tudi Bauernbundu ne bomo dali našega glasu, je nadaljeval, kajti ti gospodje se še niso sprijaznili z dejstvom, da so časi fevdalcev in veleposestnikov mimo. Današnji kmet ni več voljan opravljati ročne robove, zato da bi dobil strojno »povračilo«, ki ne bi bilo v nobenem razmerju z resnično vrednostjo njegovega dela. Zna si pomagati sam in v skupnosti modernizirati svoje kmetijske enote. Kar se pa takozvanih svobodncev (FPOe) tiče, pa že pove zadosti njih geslo »Deutsche Erde, wir halten treu deine Hut«. Govornika so pri tem prekinili medklici odobravanja. Zaključil pa je, da kmet ni samo gospodarski poklic, ampak je več, je sveto poslanstvo. Izkažimo hvalečnost tej grudi, ki je skozi stoletja bila dobra mati našim prednikom, jih redila in dajala smisel njihovem življenju. To zemljo pa more razumeti le tisti, ki je iz nje zrastle in zato bomo dali glasove mozem iz naše srede, ki enako čutijo kot mi in bodo hoteli in znali naše interese zastopati.

Sledila je živahna debata, v katero je poseglo večje število gospodarjev. Oglasili so se zrela može, polni življenjske modrosti in izkušnje, pa tudi mladi gospodarji, polni idealizma in poleta. Kukman iz Male vasi, Kordež, Rog in Sadjak iz Podjune, ter Vrešnik iz Štebna so izpričali, da smo vsi enega duha in enega srca. Oglasil se je k besedi tudi starosta javnih delavcev v Podjuni, dosedanji okrajni svetnik Tomaž Dumpelnik, ki je dejal, da te dni propagandisti nemških strank letajo po vaseh in hvalijo svojo malho in pregovarjajo ljudi, da bi volili njihove stranke. »Vsi vemo, da se ti gospodje pojavljajo redno pri nas pri vsakih volitvah, potem bi pa na nas najraje pozabili. Med drugim se hvalijo, da so oni uvedli kmečko rento. Resnica pa je, da sta bila leta 1952 predstavnika Južne Koroške tista, ki sta vložila prvi predlog za kmečko rento. Takrat so vse stranke zmajevale z glavo in trdile, da je to nemogoče in nesmiselno. Počasi se jim pa je le posvetilo in danes je ta renta uresničena. Prav zato rabimo v Kmetijski zbornici može iz naše srede, ki z nami živijo in z nami čutijo in se tudi znajo za nas postaviti. Take može vidimo na listi »Skupnosti južnokoroških kmetov«. Iz lastne dolgoletne izkušnje je nosilca naše liste, Mirka Kumra, pd. Črčaja poznam in vem, da si boljšega moža nismo mogli izbrati in da tudi druge stranke nimajo takih mož,« je zaključil ob burnem ploškanju g. Dumpelnik.

DJEKŠE

(Zvest do smrti)

Sveti Karel Božomejski nam je prinesel sneg. Močen veter je naredil velike zamete ali záspe, kakor pravijo na Djekšah. Kdor ni moral, ni šel iz hiše. V nedeljo zjutraj, na prvo novembrsko nedeljo, je nenadoma prišla vest, da je ponoči umrl posestnik, pd. Ladinik v Vovbrskih gorah, eno uro hoda od Djekš.

Pred osmimi meseci mu je umrla žena. Dolgo je bolela, bolna na raku, slednjič je umrla sredi februarja. Vse prehu-do breme je zdaj in že med boleznijo žene moral nositi mož. Za vse je bil takorekoč sam. Naj bo človek še tako trdne in zdrave narave, tega nihče ne zdrži. In tako je rajnemu Lojzetu proti jutru 6. novembra obstalo srce. Ko so ga budili, da bi šel v hlev, se ni več oglašil, bil je mrtev.

Prej je še rad bral »Naš tednik«, a zadnje čase ga je moral odpovedati, saj ni imel več časa, da bi ga bral in tudi oči so mu začele slabeti.

Po vojni sta si z ženo zgradila novo hišo in nov hlev, vse je novo pri Ladiniku, a skrbni gospodar in skrbna gospodinja ne bosta mogla uživati sadu svojega truda, oba sta v istem letu morala iti v grob!

Rajni Lojze je dopolnil 58 let. Bil je veren kristjan in skrben gospodar. A današnji čas terja preveč od kmečkih gospodarjev in gospodinj. Rajni Lojze je ostal svojemu kmečkemu stanu in poklicu zvest do smrti. Imel je veličasten pogreb v sredo, 8. t. m. Zdjaj bo počival na pokopališču pri sv. Martinu na Djekšah; zdaj bo imel časa dovolj za počitek, ki ga je prej imel premalo. Počivaj v miru! Žalujemo naše sožalje!

Isti dan smo pokopali Blaža Smuk. Dopolnil je 87 let. Naj mu sveti večna luč!

Boj in revolucija ...

Karel Marks je učil v svojem socialno-gospodarskem nauku, da vlada v razvoju življenja stalna borba, ki mora privedi do revolucije. Iz tega stanja pa se porodi boljše življenje. Čez čas pa se zopet tej stopnji družabnega življenja postavi nasproti nova težnja po boljšem, kar privede zopet do borbe in končno do nove revolucije. To se ponavlja tako dolgo, da se dvigne družabno življenje do idealne višine.

Ker pa predstavljajo vsako stopnjo družabnega življenja vsakokratni gospodarski načini življenja in njih nositelji, njim nasproti pa so naprednejši nositelji gospodarskih idej, je nujno, da pride do boja med predstavniki starejše in položaj obvladujoče skupine in med naprednejšimi elementi. Ta boj poteka brez medsebojnega priznavaanja in končno izbruhne v revolucijo, ki brez usmiljenja pomete z vsem, kar je bilo starega.

Razredni boj

Ta boj v gospodarskem življenju je posebno oster v današnji dobi. Oblika gospodarjenja je danes kapitalistična. Gospodarske dobrine so v lasti kapitalistov, ki izjemajo tiste, ki njihov kapital obdelujejo. Ti pa bi se radi otresli kapitalistove nadoblasti in sadove svojega dela sami uživali. Po marksističnem nauku o delu in kapitalu nujno živi kapital od dela, ker po tem nauku vsa vrednost prihaja samo od dela. Tako sta v kapitalističnem gospodarstvu dve skupini ali dva razreda: razred kapitalistov, ki delavce izkorišča, in razred delavcev — proletarcev, ki je izkoriščen. Med njima je naravno — boj: boj proletarcev, da osvobodé sebe in človeštvo izpod jarma kapitalizma, in boj kapitalistov,

Proslava Kristusa Kralja v Št. Jakobu

Praznik Kristusa Kralja je praznik katoliške mladine. Vsako leto se zbiramo ob božjem oltarju in tudi na izvencerkveni akademiji v farni dvorani. Po dvoletnem premoru smo zopet povabili starše in vse, ki čutijo odgovornost za nas mlade in našo rast, v farno dvorano k proslavi Kristusa Kralja.

Po uvodnem pozdravu mladinskega kaplana za fante, ki je v svojem govoru pokazal pomen akademije-proslave, so se vrstile deklamacije o Kristusu Kralju in našem ponosu, da mu smemo služiti in mu slediti, četudi na poti, ki stoji v znamenju križa-odpovedi. Nastopil je farni voditelj fantov, Bidičev Hanzelj, in v mladostno živahnem govoru slikal ideal in vzor fanta in dekleta s cilji, ki so vredni žrtev in odpovedi v našem času, ko se šopirita uživ-

Iz filmskega sveta

Velefilm „Spartacus“

Od 10. novembra t. l. naprej v Celovcu in v Beljaku predvajajo velefilm prvega reda z imenom »Spartacus«. V tej filmski mojstrovini, katero so izdelali v ameriškem Hollywoodu, je prikazana zgodovina starega Rima, v katerem je bilo suženjstvo z najstrašnejšimi zakoni uzakonjeno. Mnogokrat se je brezpravna suženjska množica upirala svojim gospodarjem, a je bil vsak upor v kali zatrt. Največji upor sužnjeve bil pod Cezarjem in vodil ga je gladiator Spártakus. Ta upor je bil tako velik, da je grozil omajati temelje mogočne rimske države. Strašni so bili boji med upornimi sužnji in rimskimi vojaki in tudi množevanje zmagovalcev je bilo grozovito.

Velefilm »Spartacus« je nadvse verno podana slika zgodovinskih dogodkov v času suženjskega upora v Rimu. Vendar pa je še mnogo več. V celotnem filmu imamo sam množični prizor: mogočna bitka med tlačitelji in tlačeniimi. Toda njegov pomen je mnogo globlji: boj za svobodo se je začel z gladiatorjem Spártakom, a ni bil nikoli več zatrt. Svoboda je najdrago-

da ohranijo svojo nadvlado. To je razredni boj.

Razredni boj je nujno potreben — po Marksovi teoriji — za vsak napredek. Vendar pa napredek ni posledica nekega stalnega, počasnega razvoja ali boja. Spremembe se res pripravljajo počasi, a potem izbruhnejo nenadno. Tako je pravi napredek rezultat hitrih, naglih skokov. To pa je revolucija.

Revolucija

Kot se v naravi ves napredek odigrava le v boju in z navadnimi spremembami, tako je tudi v družbi možen napredek le v borbi delavstva proti vsem, ki ovirajo njegovo stremljenje po razvoju in napredku. Razredni boj in revolucija sta absolutno potrebna za osvoboditev delavstva in za dosego njegove blaginje. Razredni boj je pa tudi nujno socialno dejstvo.

Človeštvo se z razrednim bojem približuje brezrazredni družbi, iz katere bo stari, kapitalistični element popolnoma izločen. Tedaj bo nastopila nova doba trajne blaginje in splošnega miru za človeštvo.

Tako napoveduje Marks.

Papež Pij XI. pa v okrožnici »Quadragesimo anno« sicer ne zanika, da boj med delodajalci in delavci danes res obstaja, vendar pa naglašja, da more razredni boj počasi preiti v pošteno borbo za upravičene zahteve. Ko bo pravičnost zavladovala in usmerjala delodajalce in delavce, tedaj bo nujno prišlo do vzajemnega sodelovanja vseh za občo blaginjo. Kakor je namreč potrebno, da sodelujeta pri ustvarjanju novih vrednot kapital in delo, je prav tako nujno, da sodelujeta v najlepši vzajemnosti tudi predstavnik obeh činite-ljev blagostanja — delodajalcev in delavcev.

važelnost in sovražnost Kristusu!

Sledila je igra o božjem kraljestvu. Seveda te zahtevne igre nismo mogli podati v dovršenosti, s katero so jo podajali igralci na kongresu Kristusa Kralja. Igro prepleta petje, ki ga poje ljudstvo. S tem petjem gledalci sodelujejo in sodoživljajo misterij igre. Na harmoniju je spremljal ljudsko petje mladinski kaplan za dekleta, ki mu je naložena tudi skrb za mladino v vsej dekaniji! Vsebina pa je bila jasna: boj med dobrim in zlím. Fant, deklet! Za kaj se odločiš ti? Pa ne samo ti, tudi odrasli se morajo odločiti v svoje dobro in v dobro, zgled tebi!

Zresnjeni smo se razhajali. Spoznali smo, da bi bilo prav, ako bi igro ponovili — ševeda z močnejšimi skupinami na odru. Morda na mladinski dan?

Odmevi iz Trsta

Tržaški list »Primorski dnevnik« je o koncertu koroškega pevskega zbora »Jakob Gallus Petelin« prinesel obširnejšo oceno, v kateri pravi, da je zbor s svojim nastopom dokazal, da koroški Slovenci ne sprejemajo zgolj pasivno kulturnih vrednot od drugod, ampak da »imajo v sebi še toliko življenjske sile, da tudi sami grade svojo kulturo, obenem pa zaznavno prispevajo k razvoju glasbene kulture« celotnega slovenstva ter nadaljuje:

„Pesnica Milka Hartmanova ustvarja besedila in melodije, katere potem prirejajo Pavle Kernjak, Luka Kramolc in dr. Franc Cigan. Zbor vodi prof. dr. Franc Cigan, ki je obenem tudi glavni pevodnja koroške Zveze pevskih društev. Na tem koncertu je dirigent dokazal, da je naša pevka zveza v njem pravega in sposobnega vodnika. Iz skupine 34 mladih fantov in deklet je ustvaril prav lepo pevsko enoto. Po svoji zvočnosti se zelo približuje stilu in načinu, kakor ga zahteva polifonska glasba Gallusa in sodobnikov. Intonacija zbora vedno vzorno čista, emisija glasu mehka, homogenost popolna. Le soprane bi si želeli za spoznanje nekoliko krepkeje. Zbor je pokazal tudi lepo pevsko disciplino, saj je pokazal pri mnogih pesmih prav lepe efekte v niansiranju, akcentih in drudih interpretativnih sredstvih. Za doseženi uspeh moramo zboru in še posebej njegovemu pevodnji dr. Ciganu le čestitati.

Namesto tiskanega programa je spored napovedoval neki pevec. (Naj mi oprostite, da ne vem njegovega imena!) S svojimi šaljivimi pripombami v koroškem narečju je tudi on zaznavno prispeval k uspehu. Koncert je vsaj nekoliko poživil našo tržaško koncertno sušo.

Goriški „Katoliški glas“ o celovškem koncertu

Goriški »Katoliški glas« je prinesel obširno poročilo o koncertu »Zveze pevskih društev« v Celovcu, ki se ga je udeležilo tudi več rojakov iz sončne Gorice. Tako opisuje svoje vtise očividcev:

»Med občudovanjem lepot Koroške v jeseni smo kaj hitro prispeli v Celovec pred dvorano Delavske zbornice. Občinstvo se je že zbiralo; nekateri so prihajali peš, drugi s prevoznimi sredstvi. Zbiralo se je ljudstvo z dežele, prihajali so pa tudi meščani, da s svojo udeležbo na dostojen način počastijo to narodno manifestacijo. Ko smo vstopili v dvorano, je ta bila že popolnoma zasedena. Povsod si videl nasmejane obrave, in kar je bilo še najbolj razveseljivo, je dejstvo, da je bilo med udeleženci mnogo mladine. In ta mladina nam je tudi porok za nadaljnji obstoj in razvoj naroda.«

Pisec potem podobno opisuje potek koncerta in razčlenjuje nastope posameznih zborov, ki so se ob koncu združili v en sam zbor pod vodstvom osrednjega pevodnje dr. Cigana. Poročilo zaključuje takole:

»To so bile mogočne pesmi, v katerih je bila izražena vsa velika ljubezen do naše lepe Koroške, do zibelke naše besede. Pevci so se zavedali vsebine besedila in podajanje je bilo še mogočnejše. Pevodnja je vodil zbor s sigurno roko in izvajal iz številnega zbora čim več lepote, čim več izraza, ljubezni do matere besede.«

najboljših filmskih igralcev, kot so Kirk Douglas, ki je glavni igralec filma, nato še znani Laurence Olivier, Charles Laughton in najožja sodelavka larinja Jean Simmons. Glavni režiser tega velikega filma je spretni Stanley Kubrik. Priznati mu je treba, da je znal ostati zvest glavni ideji filma, ki je neustrašen boj, čeprav brez upa na takojšnjo zmago, ki pa bo končno uspel.

Za izdelavo tega velefilma, ki traja okrog štiri ure, so priprave trajale nad dve leti. Treba je bilo postaviti v Hollywoodu nov Rim z veličastnimi zgradbami starega Rima in njegove okolice. Stroški so seveda šli v velike milijone dolarjev (12 milijonov). Tudi ocena filma je bila deležna mnogih pohval in tudi odlikovanj pri mednarodnih filmskih festivalih. Trdijo, da je teh odlikovanj prejel še vse premalo — dobil je samo štiri Oskarje (= najvišja odlikovanja); prav gotovo pa so ti štiri Oskarji tako zasluženi kot morda pri nobenem filmu dosedaj.

Ta velefilm »Spartacus« predvajajo od 10. novembra v Celovcu v Volkskinu in v Wulfenia-kinu, v Beljaku pa v Elitekinu. V filmu je nekaj nasilnih in včasih preveč realističnih prizorov, zato je priporočljiv le za odrasle.

Film »Spartacus« je prvovrstna filmska umetnina. Pri njem sodeluje cela vrsta

Šoferski kotichek:

MOTORNO VOZILO POZIMI

Nizka zunanja temperatura lahko močno vpliva na obratovalno temperaturo motorja, če z njim ne ravnamo pravilno. Obratovalna temperatura pa je za življenjsko dobo motorja tako važna, da ji je vredno posvetiti nekaj več pozornosti.

V mrzlih dneh je potrebno omejiti hlajenje motorja v toliki meri, da obdrži motor, oziroma hladilna tekočina, normalno obratovalno temperaturo od 75 do 85 stopinj Celzija.

Morda bi ne bilo odveč, če predhodno omenimo hladilno tekočino. Pozimi sestavljamo hladilno tekočino iz mešanice ANTIFRIZA in vode.

Količina ANTIFRIZA v mešanici je odvisna od temperature, do katere naj bo hladilno sredstvo odporno proti zmrzovanju. Mešanico pripravimo v čisti posodi v razmerju, ki je za posamezne temperature razvidno iz tabele. Pred uporabo »antifriz« moramo dobro očistiti notranjost hladilnega sistema vseh nečistoč s toplo vodo ali kakršnikoli čistilnim sredstvom. Po končanem čiščenju je treba hladilnik temeljito izprati z vodo. Pred polnjenjem hladilnika z mešanico se moramo prepričati, ali je hladilni sistem res popolnoma prazen. To je izredno važno, ker bi zastala voda pokvarila potrebno razmerje in zmanjšala odpornost proti zmrzovanju.

ANTIFRIZ ne štiti hladilnega sistema samo pred zmrzovanjem, temveč tudi pred rjo. Poleg tega ima lastnost, da očisti hladilni sistem usedlin, ki so vključ čiščenju ostale v hladilniku. Če je mešanica »antifriz« zato onesnažena, je še vedno uporabna. Izpustiti jo moramo iz hladilnika v čisto posodo in v njej pustiti toliko časa, da se usede nesnaga. Nato filtriramo mešanico skozi fino sito ali tkanino ter jo ponovno nalijemo v hladilnik.

K skrbnemu vzdrževanju vozila, posebno pozimi, spada vsekakor pravilno hlajenje ter zgorevanje, oziroma start hladnega motorja.

Če obratuje motor pri temperaturah pod 60 stopinj Celzija, težko hlapljivi sestavni deli goriva pri vstopu v zgorevalni prostor ne izhlapijo, temveč kondenzirajo ter odtekaajo po mrzlih stenah valja v karter in povzročajo tam razredčenje olja. To velja tudi za vodno paro, ki nastaja pri zgorevanju goriva. V primeru preveč hladnega zgorevalnega prostora in sten valjev kondenzira para poprej, preden jo utegne bat iztisniti skozi izpušni ventil in odteka po stenah valja v karter. Tam pospešuje nastajanje takozvane emulzijske gošče iz usedle vode, saj in asfalta v olju.

Izreden vpliv ima na podhlajen motor škodljivo delovanje žvepla v gorivu. To velja posebno za dizelske motorje, za katere uporabljamo gorivo, ki ima mnogo več žvepla, kakor bencin. Preje omenjena kondenzirana voda in žvepleni oksidi, ki nastanejo pri zgorevanju, tvorijo žvepleno kislino. Prav tako se pri zgorevanju nastali ogljikov dioksid spaja s kondenzirano vodo in tvori ogljikovo kislino. Ogljikova in žveplena kislina potem skupaj razjedata valj in ležaje.

Nizka obratovalna temperatura povzroča visoko obrabo motorja zaradi razjedanja ležajev in drugih kovinskih delov z nastalimi ogljikovimi in žvepleni kislinami, zaradi izpiranja oljnega filma z valjevih

POGOVOR Z GOSPODARJEM:

Najboljša krmila so gnojila

Za vsako rastlino je fosfor eno najvažnejših in najbolj potrebnih hranil. Kjer primanjkuje rastlinam fosfor, je pridelek nizek in reven na beljakovinah. Žito, ki je bilo izdatno gnojeno s fosforjem, ne bo zlahka poleglo in bo tudi hitreje dozorelo. Poleg hranilnih lastnosti pa ima fosfor še to lastnost, da deluje proti kisanju zemlje in da zadržuje v zemlji humus.

Malokdo pa tudi ve, da fosfor celo močno pospešuje rast korenin. Slab koreninski sistem rastlinam ne more dati zadosti hrane, kar ima za posledico, da v dobi, ko bi se morale rastline najbolj bogatno razvijati in dajati dober pridelek zrnja, gomoljev ali pa beljakovin v detelji in travi, zakrnijo in le zasilno dozori. Čim več ima korenina rastlin, tem večji je prostor, iz katerega more zajemati hrano tako v globini kot v širini. Iz tega sledi, da je zlasti na lahki zemlji, ki je propustna, redno gnojenje s fosfornimi gnojili neobhodno potrebno. Na taki zemlji namreč dež naglo izpere hranilne snovi v nižje plasti zemlje, kjer koristijo rastlinam le, če imajo te dobro razvite korenine. Ker se s pomočjo fosforja korenine rastlin razvijajo dva do trikrat močneje kot brez njega, bodo rastline v lahki zemlji rastle mnogo močneje in izkoristile vse hranilne snovi v spodnjih plasteh, ako jih bomo v času njihove rasti dobro založili s fosforjem.

Ker ostanejo korenine navadno v zemlji in se tam razkrojijo v humus, je redno gnojenje s fosforjem potrebno tudi za to, da obogatimo zemljo s humusom in da poglobimo plast humusa v njej. S tem pa je ustvarjen tudi pogoj za izboljšanje lahkih, peščenih tal. Tako napravimo zemljo in pa rastline v njej bolj odporne proti posledicam suše.

Mislimo na to sedaj, ko pripravljamo svoj načrt gnojenja za rastlinsko proizvodnjo prihodnjega leta. Na lahko propustnih tleh ne zadošča zgolj običajno gnojenje s

Thomasovo moko pred setvijo, ampak je treba vreči tudi še spomladi po posevkih nekaj superfosfata, ki v zemlji hitro deluje in je še nežnim koreninam hitro dostopen ter jim pomaga, da poženejo v rast in nato laže dosežejo fosfor in druge hranilne snovi, ki so nikopičene v nižjih plasteh orne zemlje.

Dognali so pa tudi, da superfosfat močno vpliva na bakterije, drobnoživke v zemlji. Superfosfat preprečuje uhajanje amonijaka iz dušičnih gnojil. Znanstveniki so ugotovili, da 100 kg superfosfata veže 2 kg dušika, kar odgovarja 10 kg dušičnih tržnih gnojil. Z ozirom na to dognanje so raziskovalci pričeli raziskovati, kako veže superfosfat amonijak v hlevskem gnoju. Ugotovili so, da zadostujeta 2 kg superfosfata, da se v 100 kg hlevskega gnoja ohrani tista količina amonijaka, ki jo rastline potrebujejo za svojo rast. Ako bi dodajali hlevskemu gnoju več superfosfata, bi prav nič ne povečali količine amonijaka v njem.

Superfosfat, pomešan z drugim organskim gnojem, n.p.r. s kompostom, šoto itd. postane posebne vrste mešano gnojilo, fosforno-dušično. Ima nekatere boljše lastnosti, kakor če ni pomešan. S tako mešanico

je zato uspešno gnojenje najbolj kislih zemljišč, kjer doslej superfosfata ni bilo moč s posebnim pridom uporabljati. Razen tega pa ima superfosfat še posebne lastnosti, ki so pomembne zlasti v onih hlevih, kjer se gnoj kopiči v debelih plasteh in kjer ga živina tepta po več mesecev.

Superfosfat pa je tudi dobro razkužilo. Znano je, da v zaprtih hlevih živina močno trpi zaradi z amonijakom prenasičenega zraka ali pa zaradi okužene stelje oboli na vimeni in na parkljih. Pa tudi za druge bolezni je v slabem, z amonijakom nasičenem zraku bolj dostopna. Živinorejci to že dolgo vedo in zaradi tega zlasti v velikih hlevih, kjer je nevarnost množičnega obolenja živine, razkužujejo steljo in gnoj s klorovim apnom. Superfosfat v tem primeru ubije kar dve muhi na en mah: prvič kot razkužilo, drugič pa kot zelo koristno gnojilo.

Superfosfat je treba v hlevu vsak dan sproti trositi po gnojilu in stelji. Ako trosimo na dan in žival ½ kg superfosfata, bo hlev razkužen, hlevski gnoj obogaten z dušikom, fosforna kislina na polju pa bolj učinkovita. V hlevu pa bomo imeli zdravo in produktivno živino.

Teliček — občutljiv dojenček

Teliček je zelo občutljiv dojenček. Vzreja telička je tvegana stvar ne glede na to, ali ga vzredimo z večjimi ali manjšimi količinami polnomastnega mleka. Kaj hitro dobi drisko in druge motnje, kar seveda slabo vpliva na rast. Teliček, ki še sesa, je podoben prašičku z ozirom na njegov želodec, kajti teličkov želodčni sistem še ni povsem razvit in tako prebavlja teliček pravzaprav podobno kot druge živali, ki niso prežvekovalci, ne kot govedo. Zato ne

prenesejo mladi telički še nobene preobilne krme, ampak jih je treba krmiti razen s polnomastnim in posnetim mlekom tudi še z močno krmo, da jim na ta način nudimo hrano, ki ima dovolj hranilnih snovi in vitaminov.

Če pitamo telička s polnomastnim mlekom, res dosežemo kakovost, a dobiček izostane. S 400 do 600 litri mleka, ki jih damo teličku, le preveč obremenimo vzrejo.

Kakovost napoja in krmiljenja odločilno vpliva na uspeh vzreje. Na vsak način morajo biti krite potrebe po hranilnih snoveh, kalorijah in vitaminih. Posnetemu mleku manjka maščoba, ki je glavni proizvajalec kalorij. Ker je količina napoja omejena že po naravi, moramo vrzel, ki nastane zaradi primanjkljaja kalorij, izpolniti na ta način, da dvignemo maščobnost posnetega mleka v prahu, kar nam uspe, če puščamo določene količine polnomastnega mleka ali dodajamo maščobo in lahko prebavljivi škrob in podobno ter da pri vzreji pravočasno začnemo z dodajanjem hranilne moke ali krme, ki je napravljena nalašč za ta namen.

Ves trud in vsa skrb bi bila zastonj, če bi onemogočili teličku nenadomestljivo sesanje in potem ne dodajali njegovi krmi antibiotikov (n. pr. Terramycina), ki naj služi kot dodatek za zaščito.

Pokazalo se je, da telički, ki so dobili antibiotike že takoj v prvih dneh v obliki primernih krmnih dodatkov v pitnem mleku, bolje uspevajo, bolje izrabljajo krmo in da ne dobijo driske ali kakršnikoli drugih prebavnih motenj. Natančne preiskave pa so tudi pokazale, da je meso takih teličkov najboljše kakovosti.

Za prvo pomoč:

Domačo lekarno v vsako hišo!

V vsaki hiši bi morala biti domača lekarna, četudi je na vasi zdravnik. Gospodar, člani njegove družine in posli so večja skupnost in v vsaki družini, kjer so otroci, starejši ljudje in odrasli, se od časa do časa pojavijo mnogovrstne težave, ki čisto le kratko trajajo in bi jih bilo moč odpraviti s sredstvi iz domače lekarne. Toda tudi v slučaju nesreče in težjih obolenj pomaga domača lekarna vsaj do prihoda zdravnika. Seveda ne smemo dajati bolnikom zdravil kar po svoji volji in v količinah, ki so lahko smrtonosne, če le malenkostno prekoračijo dovoljeno količino. Takih sredstev torej domača lekarna sploh ne sme vsebovati.

Zdravil in obvez seveda ne smemo imeti shranjenih v škatli iz lepenke, temveč v leseni omarici ali pločevinastem zabojčku, ki naj bosta na takem mestu, kjer otroci ne morejo zraven. Do domače lekarne imajo dostop lahko samo odrasli. Omarico z domačo lekarno označimo za tako z rdečim križem in napisom »Prva pomoč«. V njej naj bo pregledno razvrščeno vse, kar je potrebno za takojšnjo pomoč. Če se zgodi nesreča, ne moremo tako jasno preudarjati in misliti, kot navadno, zato lahko kaj zamenjamo ali pozabimo in ne najdemo v potrebnem trenutku baš tistega, kar najbolj nujno v takem slučaju potrebujemo. Če pa je vsako zdravilo na svojem mestu in ga po uporabi spet postavimo na to mesto, gotovo ne bo prišlo do pomote in ga tudi ne bo v slučaju potrebe treba iskati.

Zdravilo shranjujmo vedno v originalnih zavitkih; najmanj kar moremo storiti v tem pogledu, pa je to, da na stekleničice, škatle s praški itd. pritrdimo listek, na katerem je napisano, v kakšnih količinah se sme jemati, za kaj služi in kdaj smo ga dobili. Zdravila, ki so za zunanjo uporabo, morajo biti ločena od zdravil za notranjo uporabo.

Najbolj pametno je, da uporabljamo za označevanje zdravil za notranjo uporabo bele etikete, za zdravila za zunanjo uporabo pa rdeče etikete. Tako jih označuje tudi lekarnar.

V taki domači lekarni ne smemo imeti shranjenih tablet ali kapljic, ki jih je zdravnik kdaj zapisal kakemu družinskemu članu in jih ta ni porabil. Ne le, da o učinkovanju takih tablet in kapljic navadno nimamo pojma ali vsaj premalo vemo o njih, ampak je tudi znano, da se zdravila s časom razkrajajo in spreminjajo pod vplivom toplote in svetlobe ter za uživanje niso več primerna in lahko povročijo celo hude okvare.

Kaj naj vsebuje domača lekarna?

V domači lekarni naj bo vsaj ena obveza za opekline, zavojček manjših obvez in stenilne gaze, Hansaplast, in Leukoplast, nekaj povojev (neelastičnih in elastičnih), vata, staničnina (Zellstoff), nekaj varnostnih zaponk, zadruga za podvezovanje krvavečih žil, trikotni prtički za pritrdjevanje deščice za pričvrstitev uravnanih udov ali za podvezo roke, deščice in lesene paličice za vato, termometer, v pločevinastem tulcu irigator za spiranje in klistiranje, vsaj dve pinceti, škarje in deščica za mazila.

Sredstva za zunanjo uporabo, ki naj bodo v domači lekarni, so: 70 odst. alkohol za čiščenje okolice rane, za kar lahko uporabimo tudi bencin za rane, kapljice za oči in nos, puder za kožo in rane, bórova voda za obkladke, bórovo mazilo, mazila proti ozeblinam in čirrom in kako sredstvo proti revmatizmu.

Za notranjo uporabo naj bo v domači lekarni nekaj tablet za odvajanje ali tak čaj, aspirin, baldrijanove kapljice, žajbelj za grgranje, kamilične kapljice, sirup za kašelj, sredstvo za zapiranje pri driski, Cardiazol-kapljice za lajšanje srčnih težav in tablete proti bolečinam.

Zdravila, ki jih daljši čas nismo uporabili, moramo izmenjavati, porabljena zdravila in obveze pa takoj obnoviti.

Domača lekarna je resda v vsaki hiši nujno potrebna, a poti k zdravniku nam ne nadomesti, kajti načelo vsake prve pomoči se glasi: »Le odvrčanje grozeče trenutne nevarnosti, a ne samostojno zdravljenje.«

»DRŽITE RAZDALJO MED VOZILI!«

sten z neizgorelim gorivom in zaradi nezadostne viskoznosti razredčenega maziva.

Iz vsega tega izhaja, da je treba strogo paziti, da se obratovalna temperatura motorja ne zniža pod določeno mejo in da je treba doseči čimprej to temperaturo.

Hladen motor je priporočljivo ogreti tako, da pustimo motor pod srednjimi vrtljaji obratovati dve do tri minute na prazno. S tem dosežemo omočitev drsnih ploskev z oljem. Ogrevanje motorja v praznem teku pod visokimi vrtljaji pa škoduje motorju bolj kot stotine prevoženih kilometrov. Dokončno ogretje motorja dosežemo med vožnjo. Prve kilometre vožnje, malo dalj časa kot običajno, prevozimo v drugi ali tretji brzini in pri tem pazimo, da ne vozimo s polnim plinom.

Pri vožnji z dovolj toplim motorjem in pri pravilnem zagrevanju motorja ni treba imeti strahu pred zgoraj opisanimi posledicami.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete pri

Johan Lomšek

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

Plačila tudi na ugodne obroke

Avtomobilske gume v vseh barvah

Že pred leti je zgubila veljavo stara navada, da morajo biti avtomobilske gume črne — in pika. Neka ameriška tovarna ponuja že avtomobilske gume v različnih barvnih odtenkih, da bi čimbolj pristajale vozilu. Še posebno priljubljene so sedaj v ZDA modre, sive in zelene avtomobilske gume, lastniki belih avtomobilov pa dajejo prednost rdečim gumam.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Ivo Andrič:

Most na Žepi

(Novela)

(Nadaljevanje)

Petnajst dni pred Mitrovdnevom so ljudje, ki so preko brvi hodili čez Žepo malce nad mestom, kjer se je gradilo, prvič opazili, kako z obeh rečnih bregov, iz črnosivega škrljevca, vstaja bel, gladek zid iz tesanega kamenja, opleten od vseh strani z odri kakor s pajčevino. Od tistihmal je bil vsak dan večji. Toda takrat so prve slane pobelile zemljo in z delom so prenehali. Zidarji so se odpravili domov prezimovat, stavbenik pa je prebil zimo v svoji lesenjači, iz katere ni skoraj nikamor odhajal, po ves dan sklonjen nad svojimi načrti in računi. Le zidanje je pogosto pregledoval. Ko je začel na pomlad pokati led, je ves v skrbeh kar naprej hodil okrog odrov in nasipov. Včasih celo ponoči, s tresko v rokah.

Še pred Jurjevimi so se zidarji vrnili in zopet začeli z zidanjem. Natanko sredi poletja je bilo delo končano. Delavci so vsi veseli podrli odre in iz križajočih se brun in desk se je prikazal most, vitek in bel, dvigajoč se v enem loku od pečine do pečine.

Na vse mogoče bi lahko človek prej pomislil kakor na tako čudovito zgradbo v teh divjih pustih krajih. Videz je bil, da sta oba bregova pognala drug proti drugemu penast curek vode, in sta ta dva curka trčila, se strnila v lok in za trenutek obvisela nad prepadom. Pod lokom se je na koncu obzorja videla krpa modre Drine, globoko pod njim pa je pogravalala penasta in ukročena Žepa. Dolgo se oči niso mogle privaditi na ta lok s preručanami in tankimi črtami, ki daje vtis, da je samo v zaletu obvisel na tem ostrem, temnem skalovju, polnem teloha in sroboti, in da se bo ob prvi priliki še više pognal in izginil.

Iz sosednjih vasi so ljudje prilrumeli gledat most. Tržani so prihajali iz Višegrada in Rogatice in ga občudovali, pa jim je bilo žal, ker je v teh prepadih in divjini, ne pa v njihovem trgu.

»Vežirja je treba roditi!« so jim odgovarjali žepljani in z dlanmi udarjali po kamniti ograji, ki je bila ravna in je imela ostre robove, kot bi bila iz sira rezana, ne pa iz kamna klesana.

Še ko so prvi popotni šli čez most, v občudovanju postajajoč, je stavbenik izplačal delavce, zložil in natovoril svoje zaboje z orodjem in papirji in se s tistima dvema vezirjevima zaupnikoma odpravil proti Carigradu.

Šele takrat so začeli po mestu in po vaseh govoriti o njem. Cigan Selim, ki mu

je na svojem konju prinašal kar koli iz Višegrada in ki je edini zahajal v njegovo leseno kolibo, je posedal po prodajalnicah in pripovedoval, bogve katerikrat že, o vsem, kar je vedel o tujcu.

»Saj tudi ni tak, kakršni so drugi ljudje. Pozimi, ko niso delali, včasih po deset, petnajst dni nisem bil pri njem. Ko sem pa prišel, sem našel vse nerazvezano, tako kakor sem bil prinesel. On sedi v mrzli kolibi s kučmo iz medvedje kože na glavi in omotan v koc do pazduh, tako da mu samo od mraza pomodrele roke molijo iz njega, pa kar naprej struži tisto kamenje in nekaj zapisuje; struži, pa zopet piše. Kar naprej. S konja zložim, kar sem prinesel, on pa gleda vame s tistimi zelenimi očmi, obrvi so se mu nasršile, človek bi dejal, da te bo požrl. A ne črhne nobene besede. Nikoli nisem kaj takega videl. In, ljudje dragi, kako se je izmučil v tem poldrugem letu; ko pa je opravil delo, se je odpravil v Stambol; prepeljali smo ga z brodom in odkljusal je na tistem konju; a da bi se vsaj enkrat ozrl na nas ali na most! Pa se ni.«

In štacunarji ga vedno bolj sprašujejo o stavbeniku in njegovem življenju, vedno bolj se čudijo in ne morejo preboleti, ker si ga niso bolje in pazljiveje ogledali, dokler je še hodil okoli po višegrajskih ulicah.

Stavbenik pa je takrat potoval in ko je bil dva dni hoda od Carigrada, je obolel za kugo. V vročici je prijezdil v mesto in toliko da se je še držal na konju. Takoj

Fran Erjavc:

Ni vse zlato, kar se sveti

Čerin ni opazil, da hodi na drugi strani ulice neki človek kakor senca za njim in ne obrne očesa od njega. Bil je preoblečen policaj. Kmet sploh ni imel oči za drugo nego za zlatarske prodajalnice. Policaju je bil vedno bolj sumljiv. Kaj, ko bi mož nameraval kaj nepoštenega? Nič se ne ve. Zadnji čas se je večkrat čulo o drznih napadih, celo o belem dnevu. Stopil je čez ulico, položil roko na kmeta in poizvedoval, kdo je, od kod je in česa išče tukaj. Čerin se je prestrašil in malo da mu ni strah zaprl besede. To vedenje je policaja še bolj utrdilo v sumnji: skratka, velel je, naj gre z njim. Čerin se ni prav nič ustavljal. Šel je tem rajši, ker so se že začeli zbirati radovedni ljudje in se je bal, da bi ga kdo ne spoznal.

Policaj ga je privlekel na policijo. Tu

pri nekaterih takih gospodarjih prevladuje modrost drobnih in šibkih ljudi. Tako je bilo tudi stem Ibragom. Toda pri večnem in nerazrešljivem obračunavanju med njim in njegovim tlačanom je bilo v osnovi isto načelo, strahotno načelo tlačansko-posestniških odnosov, po katerem človek žre svojega bližnjega, ki dela zanj, trošek moč in pokopavajoč z vsako žetvijo košček sebe v obdelovano zemljo, brez slehernega upanja, da bi se sploh kdaj moglo spremeniti to razmerje, ki se venomer slabša na škodo tlačana.

Tako je bil Simanov gospodar in taka njegova dobrotla.

O Simanu bi se spet težko dalo reči, da je bil slab tlačan, še manj, da je bil dober. Najbolj bi držalo, če bi rekli, da je bil po svoje — dober in slab.

Drugi tlačani skušajo gospodarju zagreniti življenje in gospodarstvo s čim manjšim pridelkom, zavlačenjem, izmikanjem in s številnimi neznatnimi goljufijami pri dajanju dajatev, to je tretjine od celotnega pridelka žita in polovice od pridelka sadja in sena. Siman ni bil sposoben za take reči, ki so zahtevale zvijačnosti, vzdržljivosti in trdovratnosti. Dajal je gospodarju, kolikor mu je približno šlo, a je odločno zavračal, da bi mu davek prinašal na dom, v mesto; prav tako za vse nič ni maral gospodarju »hoditi v dnino«, to je, da bi, kakor so drugi tlačani, delal na gospodarjevi zemlji kot tlačan običajnih in obveznih pet do šest dni v letu. Nasploh se je vedel do gospodarja ponosno in moško in »ravnal je po svoji glavi«.

je zavil v bolnišnico italijanskih frančiškanov. Drugi dan pa je ob isti uri izdihnil na rokah enega izmed fratrov.

Ze naslednji dan zjutraj so o stavbenikovi smrti obvestili vezirja in mu oddali račune in načrte, ki so ostali. Stavbenik je bil sprejel samo četrti del svojega plačila. Zapustil ni ne dolga ne gotovme, ne oporoke ne potomcev. Po daljšem premišljevanju je vezir določil, da se tretjina ostanka izplača bolnišnici, z ostalima dvema pa ustanovi zadužbina, ki naj oskrbuje ubožcem juho in kruh.

Prav takrat, ko je to določal — bilo je mirno jutro konec poletja — so mu prinesli prošnjo mladega in učenega carigrajskega veroučitelja, ki je bil doma iz Bosne, pisal zelo gladke verze in kateremu je vezir od časa do časa dal kaj v dar in mu pomagal. Slišal je, je dejal, praviti o mostu, ki ga je vezir zgradil v Bosni, in da upa, da bo tudi na to, kakor na vsako javno stavbo, vrezal napis, da bi se vedelo, kdaj je bila zidana in kdo jo je gradil. Kakor vselej je tudi sedaj ponujal vezirju svoje usluge in ga prosil, naj blagovolji sprejeti njegov hronogram, ki mu ga pošilja in katerega je sestavil z veliko težavo. Na priloženem tršem papirju je bil umetelno izpisan hronogram z rdečimi in zlatimi začetnicami:

Ko sta Dobra Uprava in Plemenita Spretnost segli v roko druga drugi, je nastal ta krasni most, radost podanikov in ponos Jusufov na tem in na onem svetu.

Pod njim je bil ovalni vezirjev pečat, razdeljen na dvoje neenakih polj; na večjem je bilo zapisano: Jusuf Ibrahim, resnični suženj božji, na manjšem pa vezirjevo geslo: V molčanju je gotovost (Dalje)

ga je začel neki gospod izpraševati. Čerin je povedal resnico in gospod je hitro spoznal, da je mož pošten. Zatorej mu je velel iti. Glede rude je pa mislil, da je morebiti vendar kaj vredna. Domislil se je nekega znanca profesorja. Temu je napisal listek, ga dal Čerinu in mu povedal, da ga odvede policaj h gospodu, ki pozna take reči in mu za stalno pove, ali je zlato ali ne. Z nobeno stvarjo bi ne bil mogel Čerinu bolj ustreči: zdaj bo vsaj zvedel, pri čem je, zahvalil se je prijaznemu gospodu za pisemce in šel za vodnikom.

Vtem se je naredila noč in Čerina je malo skrbelo, kaj poreče gospod, da ga ponoči nadleguje. Pa saj ima v rokah pisemce, ki ga opravičuje. Vodnik ga je vodil iz ulice v ulico in naposled stopil v neko hišo. Tu je vprašal deklo, ali je gospod doma. Ko je pritrdila, mu je pokazal neka

Ibraga bi bil lahko našel možnosti, da bi svojemu tlačanu odbil rožičke, a je sprevideval, da je bolje, če se dela neizkušnega in sprejema dobro tretjino, zato je potrpežljivo prenašal drobne muhe svojega tlačana, ker jih je imel za manjšo nezdoto in za tisto nujno zlo, ki kakor senca spremlja sleherno dobro in koristno stvar, torej tudi tlačanske dajatve. In vsako leto je sam odšel po svoj del žita in sadja, delajoč se, da mu je to v zabavo in užitek, in ni nikoli klical Simana v svojo hišo na delo, trdeč, da ni potrebe za to.

Tako sta tlačan in gospodar živela brez večjih pretresljajev — molčeca, a nespravljiva sovražnika, zvezana kakor z verigo z zemljo, ki ju je vsakterega po svoje hranila in pritegovala.

Tisto jesen, ko je prišla avstrijska vojska v Bosno, je veliko gospodarjev ostalo brez tretjine, ker si niso upali oditi na deželo in zahtevati svoje, tlačanov pa ni bilo k njim, marveč so izkoristili zmedo in ožakovali, da bi videli, kakšna postava bo veljala »pod novim cesarjem«, ter zadržali svoj in gospodarjev delež.

Primer z Ibragom je bil prav poseben. Njegov tlačan je bil tule, pri roki, uro hoda od njegove delavnice, pa tudi doslej je sam hodil po svoj delež; kakor hitro se je v Sarajevu malo umirilo in uredilo, je povpraševal resne ljudi in nove oblasti in vsi so mu rekli, da se v razmerju med tlačanom in gospodarjem nič ne spremeni »do prihodnje odredbe«, da je vsakdo gospodar na svojem in da ima gospodar pravico, še dalje pobirati svoje dajatve kakor doslej. (Dalje prihodnjije)

vrata in odšel. Čerin je potrkal in vstopil. Pri mizi je sedel bradat gospod in bral iz knjige. Čerin mu je izročil listek in ko ga je ta prebral, je pogledal kmetu bolj v oči. Kakor bi ne bil verjel sam sebi, je privzdignil svetilnico, ki je stala na mizi, in mu posvetil v obraz.

»Blaž, ali si ti?«

»Blaž sem, Blaž Čerin, izpod Kolka. Ali me poznate?« je vprašal Čerin ves v čudu.

»Je li mogoče? Poznam te. A ti mene ne?«

»Ne da bi vedel.«

»Nič ne de, to se zmeniva pozneje. Zdaj pa pokaži svoje blago!«

Čerin je posegel v žep in pomolil gospodu zrno. Ta ga še ni prav v roko prijel, ko se je nasmehnil, rekoč: »Mislil sem si, da bo kaj takega. Tudi tebe je torej premetilo?«

Čerin je prebledel: »Tak ni pravo zlato?«

»Nikakršno zlato. To je železni kršec, železo in žveplo. Zlata ni v njem niti za lekl!«

Čerinu so se pošibile noge. Gospod mu je ponudil stol. »A vendar je lepo rumeno in tudi sveti se kakor pravo zlato.«

»Resnica! Zato je pa tudi že marsikoga premetilo. Nisi ti prvi in tudi zadnji ne boš. Zapomni si dobro: ni vse zlato, kar se sveti!«

Zdaj je vzel gospod iz miznice kresilo, stopil od luči obrnjen proti Čerinu in udaril z jeklom ob rudo. Pod jeklom je zažarela iskrica, še ena, še več.

»Ali vidiš, da daje tvoja ruda iskre? Tako trda je. Zlato lahko z nožem režeš. Poskusi rezati to. Škripalo ti bo, kakor bi hotel kremen rezati.«

Potem je šel v kuhinjo in namignil Čerinu, naj gre za njim. Položil je zrno na železno ploščo in udaril s kladivom po njem. Razpršilo se je in razdrobilo v črn prah. In ko je ta prah posul po žarečem oglju, se je zakadilo in zasrdelo po gorečem žveplu. Čerin je odskočil in si zatisnil nos. Zdaj je bil preverjen, da govori profesor resnico. Mislil je oditi in si poiskati gostilno, kjer bi prenočeval. A gospod ga ni pustil. Velel je prinesiti vina in kruha in rekel kuharici, naj se podviza z večerjo.

»No, zdaj mi pa vendar povejte, kdo ste in od kod, ki tako lepo po naše govorite,« je prosil Čerin, ko sta sedela pri vinu.

»Torej me še nisi spoznal? Kajpa, leta človeka spremene. A jaz sem se tebe vendar hitro polastil. Vidiš, pred petindvajsetimi leti sva na isti klopi hlače trgala.«

»Kaj, midva da sva bila sošolca?«

»Kakopa! Ti si morebiti kako leto starejši od mene, a zato sva bila vendarle prava sošolca. Nekdaj so celo šteli, da sva si nekaj v rodu.«

»Midva v rodu?! — A, zdaj sem se iz boba izdril!« je viknil Čerin in se tlesknil po čelu. »Podlogarjev, kajne? Kdo bi vas poznal s tako brado?«

»I, kako pa. Zato me tudi tikaj, kakor si me nekdanj in kakor jaz tebe še zdaj!«

»O, da nisem prej vedel, da si ti v Gorici! Govorili smo zmerom, da si nekje daleč, sam Bog vedi kje. In tudi domov te toliko let ni bilo.«

»Res je. Polnih štirinajst let sem bil v Nemcih. V Gorici sem nekaj nad pol leta.«

Vtem je bila večerja nared, dobra in obilna večerja, da je šla Čerinu posebno v slast. Pozno v noč sta sedela in govorila največ o domačem kraju in si zbužala spomine iz blažene mladosti. Čerin mu je moral povedati vse natanko, kje in kako je našel rudo in kod je hodil z njo.

Čerin je bil o jalovosti svojega zlatokopa do konca preverjen, ali neka misel mu vendar še ni dala miru. Ako ta smrdeča in ničvredna ruda, ki je menda samo zato na svetu, da moti in bega poštene ljudi, res nima nobene cene, zakaj mu je zlatar v Vidmu ponujal pet lir? Ta pomislek je povedal tudi profesorju.

»To je res,« je odvrnil le-ta, »da je kršec izpod Kolka v lepih kristalih, v pravih kockah. Taki imajo neko, četudi majhno vrednost za šole, kjer se mladina uči spoznavati najnavadnejše rude in kamne. V ta namen je tvoja možnja vredna dva goldinarja in ta ti dam tudi jaz.«

»Kaj tudi ti to učiš?«

»Tudi jaz.«

»Potem spravi vse za šolo! Niti vinarja ne vzamem. A prosim te, nauči jih dobro, te naše mladeniče, da bo vsak poznal to sleparsko rudo, da ji nihče več ne pojde v past. Kar sem jaz te štiri dni pretrpel, tega ne privoščim nikomur, tudi največjemu sovražniku ne.«

Politični teden

Po svetu . . .

Pomenljive proslave

Minuli teden so spomini na pretekle dogodke dali obema glavnima veselilama sveta priložnost, da pokažeta svojo moč. V Moskvi so ob 44. obletnici boljševiške revolucije priredili parado, na kateri so poleg brezhibno izvežbanih »običajnih čet« paradirale tudi rakete. Sovjetski vojni minister maršal Rokossovski je v svojem govoru dejal, da »služi vse to orožje utrditvi miru«, kdor pa temu sovjetskemu namenu ne bo hotel verjeti, »bo s tem orožjem uničen.« Zahteval je tudi »odstranitev ostankov druge svetovne vojne«, kar bi se naj zgodilo s pomočjo podpisa nemške mirovne pogodbe.

Na diplomatskem sprejemu, ki je paradi sledil, je pa Hruščev trdoto vojaka Rokossovskega omilil s tem, da je ob pozni uri, ko so njegovi gostje v Kremlju snedli že precej kaviarja in ga zalili s potoki vodke in krimskega šampanjca, ki je menda kar tekkel od miz, nenadoma stopil k skupini zapadnih časnikarjev ter na svoj običajni način, mešajoč grožnje s šalami, večkrat podaril, da bi »vse sporne zadeve med Vzhodom in Zapadom vendarle bilo moč tudi na miren način urediti«.

Združene države Amerike najmočnejša vojaška sila

V Združenih državah Severne Amerike pa so se na obletnici »Armistice Day« po koncu prve svetovne vojne, na vojaškem pokopališču Arlington zbrali veterani obeh svetovnih vojn, katerim je spregovoril sam državni predsednik Kennedy. Dejal je, da se Zapad ne bo pustil ostrašiti po grožnjah, še manj pa premotiti s raznimi obljubami. Kar se groženj tiče, je dejal, ameriškega ljudstva tudi serija 32 atomskih gobanov na Novi zemlji ni spravila iz ravnotežja, kajti Združene države razpolagajo s tako atomsko oborožitvijo, da bi v kratkem času spravile vsakogar, ki bi si drznil seči po atomskem orožju, na kolena. Obenem je izrazil željo, da do tega ne pride, kajti ne le premaganec, ampak tudi ameriško ljudstvo in narodi sveta bi utrpeli škodo, ki je danes niti pregledati ni mogoče.

Šibke točke

Vzhod in Zapad pa imata vsak svoje šibke točke. Minuli teden je zapadnonemški poslanik v Moskvi postal čez noč »glavni junak« diplomatskega škandala. Neki skrivnostni vir je v Moskvi po telefonu sporočil zapadnim časnikarjem, da je zapadnonemški poslanik Kroll v svojem zad-

njem razgovoru s Hruščevim, sprožil »nove predloge« za rešitev berlinske vprašanja, ki bi vso dosedanjo zapadno politiko glede bivše zapadnonemške prestolnice postavile na glavo. Podrobnosti nihče ne ve, vendar je nastal vtis, kot da se hoče Zapadna Nemčija preko glav svojih atlantskih zaveznikov naravnost sporazumeti z Moskvo glede Berlina. Vesti iz Moskve so zbudile hudo kri na Zapadu in še povečale nevoljo do Nemcev. Posebno hudi so Amerikanci, ki so poslali v Berlin nove kontingente vojaštva, da tako dvignejo nemško moralo in pokažejo Vzhodu, da oni ne nameravajo popustiti. Bonnška vlada je morala takoj vse skupaj dementirati, češ da je poslanik delal »na svojo roko«, in ga odpoklicati. Časnikarjem v Kölnu pa je Kroll z resigniranim nasmeškom dejal: »Ali mislite, da je poslanik kak huzar?« Kroll bo moral osebno plačati račun za posrečeno potezo svoje vlade. Ta moskovska afera je zelo zameglila odnose med Bonnom in Washingtonom. V kratkem bo zapadnonemški kancler Adenauer, ki se mu je končno le posrečilo sestaviti svojo četrto vlado, poletel v Washington, da zopet nekoliko zlepi po prislovični nemški nerodnosti razbiti porcelan atlantskega zaveznitva.

Na Vzhodu pa predstavljajo notranji spori med sovjetskimi in kitajskimi komunisti še vedno najvažnejšo zadevo. Albanci, ki so se iz nekdanje moskovske predstraže v Sredozemlju prelevili v kitajsko predstražo v Evropi, so minuli teden enostavno »ukradli« dve sovjetski podmornici ter za nameček hudo ozmerjali Hruščeva kot »izdajalca komunizma«. V Moskvi pa še nadaljujejo z objavami podrobnosti »zločinov Stalina in njegovih pomagačev«. Te dokumentarne objave iz uradnih virov presegajo najbujnejše fantazije najsrdečje protikomunistične propagande zadnjih tridesetih let. Pa nekateri ljudje so čudni: česar nočejo verjeti, pač ne verjamejo.

. . . in pri nas v Avstriji

Iz Rima praznih rok

so se vrnili naši ministri, in sicer kancler dr. Gorbach, zunanji minister dr. Kreisky in kmetijski minister ing. Hartmann, ki so se udeležili slovesnosti 80-letnice sedanjega papeža Janeza XXIII., kajti poleg poklona sv. očetu so naši ministri imeli namen, v razgovorih z italijanskim ministrskim predsednikom Fanfanijem in zunanjim ministrom Šegnijem pred bližnjo debato pri Združenih narodih vsaj nekoliko ohladiti pekočo »južnotirolsko zadevo«. O zadevi so se prijateljsko razgovarjali nad

Teta Špela iz Gur piše v Podjuno

Draga Lojzna mat!

Prov l'pu se Ti zahvalim za Tvoj prij. Rajtam, da sva se v duh' zmarnvale, zato k' s'm jes tud' v tah dnijh vel'o na Te žinjava. Vidim, da 'maš tud' skrbi pa ta-zave.

Pr' nas smo hrušče žje davno pobral', tud' kniso b'le cveč d'bele, zato k' j'h je svana pomandrava vhrud'. Repo, mo al' me boš dro prav zastop'va t' b'jivo, kna vijm 'a'u pr' Vas prav'te, k' so hrušče pr' Vas repa, smo dro vel'o mōl', pa ta'a d'beva je biva; s'm še mohva k' družam pavram hodit' pipat', je povsod za l'di h'dú. Lih an den prej da je snjih padov, smo t' šlinjo pr'pelal'.

Z ljitno smo b'li pa še 'oj zadovoljni, pšenica je biva še posebno lijpa. — Pa s'na dovol, povrhu pa še ura ta'a lijpa, da nas čisto 'či jezavo. Sadjja je tud' vel'o b'u. Mošta smo pa tud' vel'o naprešal', da nam lesni'ovec na bo trieba pit'.

Sem dons premišl'vava, da Te bom mohva mav' podučit': Ti morš ja Tvojo Lojzo mav' v šuvo dat', da se bo mavo naučiva; dandanešni mora ana dakle dro mav' več znat' k' pa včas' je b'u trijba. Lej, daj Tvojo dočvo mav' v šuvo k' sestram, da se bo tam' mav' manirja naučiva, da bo vad'va, 'a'u se more zadržat', k' bo an ženin v šišo pr'šov, dons se j'm morš že mav' bol' prikvanjat', pa če je t'jijba, mav' na'odrat'; ani 'majo pa še rad' žnoble poštrihane. Oh, 'aj je vse ta trepasta

Tvoja Špela

tri ure pri kosilu, toda ob povratku na Dunaj je zvezni kancler izjavil, da »takih reči ni moč uravnati pri enem kosilu«.

Tako avstrijsko kot italijansko časopisje je začelo ubirati ostrejšje strune in minulo nedeljo so se z letalom odpeljali v New York zunanji minister dr. Kreisky in njegovi sodelavci, da prisostvujejo debati o Južni Tirolski pred Združenimi narodi. Stališče avstrijskih zastopnikov ni lahko zaradi terorističnih dejanj na Južnem Tirolskem. Italijanska propaganda je znala val terorizma prikazati kot nov izbruh nemškega nacionalizma, ki da spet dviga greben. In nemški nacionalizem, ki ga istovetijo z nacizmom, je po svetu nepriljubljen.

Športni kotichek

NOGOMET

V predzadnji tekmi jesenskega prvenstva nogometne podzveze je v Celovcu št. Janž visoko premagal nogometaše iz Zihpolj. Tekma je bila zaradi slabih vremenskih razmer izredno nezanimiva in dolgočasna. Igralo se je skoraj le na polovici moštva iz Zihpolj, toda nesprediti šentjanski napadalc niso znali izkoristiti stoođstotnih priložnosti in izredne nezanesljivosti nasprotnega vratarja. Sicer pa je bil nogomet, ki ga je prikazal nasprotnik osnovnošolskega značaja in se igralci ene kakor druge enajstorice niti niso trudili. Naslednjo nedeljo zaradi meddržavnega srečanja Avstrija—Jugoslavija ne bo prvenstvenih tekem.

HOKEJ NA LEDU

KAC: HC DAVOS 5:0 (2:0, 1:0, 2:0)

KAC: VZHODNA FINSKA 22:2 (8:0, 5:2, 9:0)

Igra celovskega moštva se iz tekme v tekmo boljša in je že dosegla kvaliteto, kakršne lani še nismo videli. Novi mladi, domači igralci so po-

GLEDALIŠČE V CELOVCU

Petek, 17. nov.: Die Nashörner, drama (premi-
era). — Sobota, 18. nov.: Herr Kayser und die
Nachtigall, opereta. — Nedelja, 19. nov., ob 15.
uri: Die lustige Witwe, opereta. — Sreda, 22. nov.:
Die Nashörner, drama. — Četrtek, 23. nov.: Herr
Kayser und die Nachtigall, opereta. — Petek, 24.
nov.: La Boheme, opera (zaključena predstava, vstop-
nice niso naprodaj). — Sobota, 25. nov.: Rusalka,
opera (gostovanje Narodnega gledališča iz Maribor-
ra). — Nedelja, 26. nov., ob 13. 30: Deseti brat,
opera (gostuje mariborsko gledališče). — Torek,
28. nov.: Der Glapion-Effekt, gostovanje Verei-
nigte Bühnen, Graz.
Začetek ob 19.30 uri, izjeme navedene v pro-
gramu.

KOMORNI ODER:

Sobota, 18. nedelja 19. nov.: Später Frühling,
komedija. — Sobota 25., nedelja 26. nov.: Patsy,
komedija. — Začetek vselej ob 19.30 uri.

vsem opravičili in celo presegli zaupanje, ki so ga položili vanje. Odličnim uspehom celovskega moštva pa seveda botruje fantastična igra Kanadčanov, pri katerih so Atletiki tokrat res imeli srečno roko.

Švicarski prvak, ki je premagal naše vodilno moštvo IEV, je moral kloniti tako v Celovcu kakor na Jesenicah.

Reprezentanca vzhodne Finske je popolnoma izgubila glavo na gladki ledeni plošči in napadalc Atletikov so tekmovali v streljanju golov. Zmago je tokrat odnesel Purple, ki je nič manj kot sedemkrat potresel nasprotnikovo mrežo. V zadnji tekmi je prvič sodeloval tudi četrti Kanadčan — Guy Lafrance, ki je navdušil gledalce in s svojo odlično tehniko v obrambi nemalo pripomogel k izdatni zmagi.

V soboto, 18. novembra bomo imeli v Celovcu dva velika športna dogodka. Na stadionu se bosta pomerili nogometni enajstorici Slovenije in Koroške, katerih prvo srečanje se je končalo z izdatno zmago Slovencev.

Kaj vse izdelujejo iz lesa

Ko si prižgete cigareto, ali olepšate ustnice s črtalnikom (Lippenstift), najbrž ne pomislite, da gre v obeh primerih za uporabo stvari iz lesa. Ne samo papir, ampak tudi ustne črtalnik izdelujejo iz njega.

Ko berete list, veste, da izdelujejo časopisni papir iz lesne celuloze; morda pa ne veste, da izvira tudi tiskarsko črnilo iz istega vira.

Danes uporabljajo les na več kot 4000 različnih načinov. V industrijskih deželah predelajo v kemičnih laboratorijih in tovarnah v vse mogoče izdelke približno enako količino lesa, kot ga pokurijo.

Kemija je za stavbarstvom največji potrošnik lesa. Na tretjem mestu so rudniki, za njimi pridejo železnice in pošta ter potem pohištvena industrija.

Seveda imamo danes mnogo nadomestkov za les. A če približe pogledamo te umetne snovi, ki baje izpodrivajo les, bomo kmalu opazili, da gre tudi pri njih mnogokrat za les. Lepilo »lignin«, je do četrtine napravljeno iz lesa. Iz lignina izdelujejo med drugim nove lake, strojila in lepila, pa tudi umetno vanilijo!

Različnih uporabnih možnosti fernolovih umetnih smol sploh še ne moremo pregledati in vendar gre pri tem le za eno uporabo lesa, za odpadke celuloze.

Prav lahko, da je vaša aktovka izdelek iz papirja in lesa, kot karoserija novih

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 19. 11.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 20. 11.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Domače pesmi in viže. — 18.00 Psihologija za vsak dan. (I.) — TOREK, 21. 11.: 14.15 Poročila, objave. — Paberkovanje po lepi slovenski knjigi. — SREDA, 22. 11.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — Za našo vas. — ČETRTEK, 23. 11.: 14.15 Poročila, objave. — Na zapečku. — PETEK, 24. 11.: 14.15 Poročila, objave. — Iz tehnike in znanosti. — SOBOTA, 25. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

„Domoznanska vprašalna oddaja“

Radio Celovec uvaja ta mesec v svojem nemškem programu novo oddajo z naslovom »Kennst du Kärnten«, ki predstavlja nov poskus na tem področju. Gre za oddajo z vprašanji o Koroški, ki jih bo postavljala predstavnik radija poslušalcem v dvarani oddajne postaje v Celovcu, Sponheimer Strasse 13. Vstop je prost, izdajali bodo le številne karte, ki bodo veljale tudi kot srečke. Dobite jih pred oddajo pri vratarju radijske postaje. Pripravljena je vrsta lepih knjižnih nagrad. Udeležba je prostovoljna. Prva oddaja bo v petek, dne 17. novembra, sledile pa bodo v naslednjih tednih še štiri. Začetek je vselej ob 17.45. Prireditev bodo nato ob 18. uri oddajali v I. programu.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota, 18. 11. Hadschi Murat — Unter der Knute des Zaren (IVa). — Pustolovski film o groznih borbah carskih čet starega ruskega carstva z upornimi kavkaškimi plemeni. — Nedelja, 19. 11.: Oh, diese Bayern. — Sreda, 22. 11.: Man begräbt am Sonntag nicht (IVa). — Dramatičen film. Ljubezenska zgodba med temopolnim študentom in švedsko študentko v Parizu.

Borovlje. — Sobota, 18. 11.: Fabrik der Offiziere (IV). — Neki pošten oficir odkrije za časa tretjega rajha neki zločin nacionalsocialistov, toda gestapo končno tudi njega spravi v zapor. — Nedelja, 19. 11.: Junge Leute brachen Liebe (III). — Muzikalna veseloigra. — Torek, 21. 11.: Schritte ohne Spur (V). — Umazana zgodba nezvestobe v zakonu. Film odklanjamo. — Četrtek, 23. 11.: Das Geheimnis der roten Maske (IVa). — Tajen vodja upornikov v borbi proti krutemu graščaku.

Dobrla ves. — Sobota in nedelja, 18. in 19. 11.: Der Pfarrer von Kirchfeld (IVa). — Ljudska zgodba po romanu Anzengruberja. — Sreda, 22. 11.: Auf der Kugel stand kein Name (IVa). — Film z divjega zapada za odrasle s premislekom.

Miklavčevo. — Nedelja, 19. 11.: Die Martinsklause (III). — Čeden in zanimiv film z visokega gorovja po romanu pisatelja Ganghoferja. — Četrtek, 23. 11.: Auf der Kugel stand kein Name (IVa). — Film iz divjega zapada — za odrasle s premislekom.

Sinča ves. — Petek in sobota, 17. in 18. 11.: Der König und ich. (III+). Angleška vzgojiteljica na dvoru siamskega kralja leta 1860. — Nedelja, 19. 11.: Auf Engel schießt man nicht (IV). — Oprezna sestra prepreči rop, ki ga hoče izvesti neka banda. — Sreda in četrtek, 22. in 23. 11.: Ein Mädchen für einen Sommer (IVb). — Postopaški bogatini na francoski Rivieri v zvezi z neko tragično ljubezensko zgodbo.

Št. Jakob v Rožu. — Sobota in nedelja, 18. in 19. 11.: Der Galleerensträfling (III). — Burno življenje nekdanjega kaznjenca v Franciji v 18. stoletju. — Sreda, 22. 11.: Sturmgeschwader Komet (IVa). — Ameriški vojni film.

MALI OGLAS

Raje kupite takoj!
Sedaj so še na razpolago spalne halje iz božansko toplega dvojnega flanela za S 179.— pri
SATTLER, Klagenfurt, am Heuplatz.